

Pablo papel tepyaca Roma mo'o tapatja mpes

¹ Napj Pablo. Napj Jesucristo jomozo. Dios la ntjet'á napj, apóstol nsem napj. Nin tjejjama la veles la p'a jilal jupj mpes. Nin tjejjama la veles pasal 'üsüs way tepyala Jesucristo mpes. ² Püna Dios tjevele jupj ca jas majamas Jesucristo, tjevele gente lovin ca 'ücj mpatjam jupj lal Jesucristo mpes. Nin jis wala tjevele profetapan jilal nin jis la pac yupj. Yupj tapac, Dios Popel jupj. ³ Qjuisin 'yüsa Jesucristo po'ó, Dios tjevelá mpes. Jesucristo Dios Jatjam. Jupj Jatjam yom tepyala jupj. Jupj David ts'uyupj popa p'iyá püs naya tüpü'ü. ⁴ Gente sin tji'yüsa jupj Dios Jatjam. Jupj tepe'e na Dios jas tjijyünsa jupj, tüpü'ü jupj niswá; nin mpes sin tji'yüsa niná. Dios pajal püné, ne nin la tjiji. T'üc' way Jesucristo Dios Jatjam jupj. Jupj p'iyá Dios 'ots'ipj, pajal 'üsüs way jupj, jupj Popay jinwá. Jesucristo cupj qjuis Jepa Püné.

⁵ Jesucristo mpes Dios tsjay 'üsüs la qjuis tjiji. La qjuis t'ya, apostolpan nsem ncupj, ne qjuis tjejjama la veles la p'a jilal Jesucristo po'ó. Dios jos pjü gente jun ta'á patja nin japon Jesucristo po'ó. Jos yupj lajay jupj tjevele jin. Mpes Dios qjuis tjejjama nin la veles gente nenem jilal. Qjuis tjejjama Jesucristo mpes. ⁶ Dios la nu t'ya wa nun. Quina nun Jesucristo juts'a'á.

⁷ Nun Dios ts'uyupj Roma po'o potjaqué. Dios pasal quelel la nusiji. Nun Dios ts'uyupj, jupj la nu

t'ya mpes. Quina napj pyac nun mpes. Dios cupj qjuis Papay. Jesucristo cupj qjuis Jepa Püné. Najas yupj 'üsüs way la nusejay. Najas ma nujola nun pjü mpes, yupj nin la nusejay mpes.

Pablo quelel jama Roma nt'a.

⁸ Mwalá nin pyac wüi'is Dios lal nun pjü way mpes. Napj 'ücj wüi'is Dios lal Jesucristo la tjiji mpes. Dios lal wüi'is gente jun ta'á jus nlay nun po poné Jesucristo lal. ⁹ La pülücj way velé Dios lal nun mpes. Jupj selé nin velé. T'üc' way tsjay yümücj tsji' lejay napj Dios mpes. Ma quelel lejay p'a. Pasal 'üsüs tepyala Dios Jatjam mpes. Niná velé napj la p'a jilal, t'üc' way. ¹⁰ Dios lal velé na, lovin le mon napj ca 'ücj polel mis nun nt'a nujus la nuc. Jupj jos, 'ücj jum. Ma jos, ma jum. ¹¹ Napj pasal quelel nujus nyuc. Napj quelel nucopj p'yacj, más 'üsüs nusin mü'üsüs Jesucristo po'ó. Najas nun lovin ca jisas nsem Jesucristo, mpes nin quelel lejay napj. ¹² Mpes tsjay 'ücj najas nsem napj, nun Jesucristo lal poné mpes. Nun 'ücj jisas nsem wa napj Jesucristo lal pyon mpes. Nin mpes pajal 'ücj qjuisas nsem cupj pjü way Dios mpes.

¹³ Natjampan, najas jus nlayé la pülücj quelel jumtsja nun nt'a. Lovin ma polel tjumtsja custjay. Quelel nucopj p'yacj, mpes más 'ücj nujola nsem Jesucristo jinwá. Napj polel tjumtsja la p'a judiopan tulucj nt'a. Jis capj tjep'yacj, más 'ücj yola quinam Jesucristo jinwá. ¹⁴ Dios la ntjet'á napj la veles jupj tjevelá pjü jilal. Mpes más 'ücj nin lejay. Nin ca mvelé griego javelepj jilal. Ca mvelé wa la p'a jilal, griego ma javelepj. Ca mvelé pasal pülücj

sin tji'yüsa jilal. Ca mvelé wa ma sin tji'yüsa jilal. ¹⁵ Mpes po quelel jum nun nt'a, nun Roma po'ó potjaqué. Quelel jum la veles pasal 'üsüs tepyala Jesucristo mpes.

¹⁶ Ma ne mayca la veles Dios tjevelá. Jupj nin tjevele pasal 'üsüs tepyala Jesucristo mpes. Gente japon na jupj tjevelá, Dios liji yupj 'ücj ca mpatjam jupj lal, ma ca malala jis mpalas malala la tjajay mpes. Niná Dios mwalá way tjevele judiopan mpes. Locopyaya nin p'iyá tjevele wa judiopan tulucj mpes. ¹⁷ Dios tjevele mpes qjuisin 'yüsa 'onin 'üsüs nsem gente Dios lal. 'Üsüs yupj Dios lal, japon na jupj tjevelá. Japon mpes p'in, yupj 'üsüs Dios lal, nin se palá. Dios Popel vele: “Gente japon na Dios lal, 'üsüs yupj jupj lal. Yupj ca mpatjam jupj lal”, Dios Popel nin vele.

Pjü gente malala nyuca la tjajay.

¹⁸ Pülücj jisas la p'a dios witjacj; pasal malala nin lajay. Dios p'iyá po ma jos yupj malala lajay, nin mpes ca jis capj ntülüs. Yupj lovin nin lajay Dios ma jos. Ma quelel jus nlayecj t'üc' way Dios po'ó. ¹⁹ T'üc' way Dios po'o, costa tulucj la 'üsüs. Niná Dios sin tji'yüsa lis tjiji. Yupj ma nin jisas la p'in. Mpes Dios ca jis capj ntülüs. ²⁰ Püna Dios nosis la tjiji. Gente lovin 'ücj yus januctsja Dios la tjijá. Januc mpes polel sin 'yüsa Dios püné. Januc mpes polel sin 'yüsa Dios lovin ca püné nsem. Polel sin 'yüsa t'üc' way Dios jupj. Ma polel sa nuc Dios, nin p'in 'ücj sin 'yüsa Dios po'ó jupj la tjiji januc mpes. Yupj ma polel javelepj ma salejeptsja Dios po'ó. ²¹ T'üc' way yupj salejeptsja Dios já'asa. Newa ma yólatsja pasal püné way jupj. Ma wi'inätsja

Dios lal jupj 'üsüs la siji mpes. Ma yola jinwá lajaytsja yupj. 'Üsüs tulucj yólatsja yupj. Püste jatja jinwatsja yupj, yupj ma sin 'yüsatsja mpes. ²² Yupj javeleptsja pülücj salejepj yupj p'iyá, newa más 'in malala yólatsja yupj lovin. Ma yola jinwá lajay. ²³ Ma jisas Dios t'üc' way. Pajal 'üsüs, pajal püné jupj. Gente p'in la tjajay, ninana jisas yupj jis dios witjacj mpes. Nenéyawa yo mpes la tjajay dios witjacj, gente jin yustapj, animal jin yustapj 'ots'ipj. Nenéyawa la tjajay wa niná pe mpes. Ninana jisas yupj jis dios mpes. Gente nca'liñ ca, nin p'iyá ca nsem animalpan jis lal. Dios t'üc' way lovin ma ca mpa'is jupj.

²⁴ Dios selé tsjay malala nyuca la tjajay yupj. Mpes tjemey yupj mpe. Mpes malala polel lajay, yupj jisas jinwá. Tsjay malala lajay yupj p'iyá jilal. Yupj lajay mpes la p'a se mayca, ne ma polel javelepj yupj lajay mpes. ²⁵ Yupj ma japon t'üc' way Dios po'ó. T'üc' tulucj mpes japon yupj. Dios t'üc' way pjü la tjiji jupj, mop'in ma jisas Dios. Ma yola jupj püné. Malala lajay yupj. Ma lajay Dios jos jin. Yupj jisas Dios la tjiji witjacj la p'in. Más 'ücj gente lovin 'üsüs javelepj Dios po'ó. Amén.

²⁶ Yupj lajay mpes Dios tjemey yupj mpe. 'Ücj polel lajay yupj jisas jin. La p'a se mayca la veles yupj lajay mpes. Nequem nenem niyom ma jisas. P'a nequem jisas, ne ne'aj jamanun yupj. Yupj lajay pasal malala Dios lal. ²⁷ Nin p'iyá niyom nenem jilal. Ma jisas nequem. Yupj sin nin jisas p'a niyom, ne ne'aj jamanun yupj. Tsjay malala yupj lajay. Lajay malala, mpes malala se palá jis p'üy jilal. Yupj jinwá lajay, nin p'iyá jis mpalas

lovin.

²⁸ Ma quelel yola mpalas t'üc' way Dios po'o. Mpes Dios tjemey yupj mpe. Polel yola yupj p'iyá quelel yola jinwá. 'Üsüs mpes ma polel nin yola. Mpes lovin tsjay malala lajay. Niná malala Dios lal. ²⁹ Pajal malala yupj. Pjü lajay mpes malala. Niyom nenem jamanun yupj sejats'om tulucj. Nequem nenem jil yupj jis vayum tulucj jilal. Pülücj jisas yupj. Yupj lajay mpes malala se palá la p'a jilal. Jisas p'a yuts'a'á. Ja'ünan la p'a wa. La pülücj la velel. La tsuwil wa. Yupj lovin malala javelepj tsjan 'üsüs po'ó. Tin javelepj la p'a lajay mpes, ne ma salejepj ncu t'üc' nin lajay. ³⁰ Javelepj la p'a lajay po'ó, javelepj malala nin lajay. Po ma jisas Dios. Malala javelepj la p'a jilal, mpes la p'a ts'a 'in se palá yupj javelepj mpes. Noypan jin yola yupj p'iyá. Javelepj la p'a jilal yupj p'iyá noypan. Nin yola 'oyñ nyuca ca malala la mijicj. Lovin ma lajay jis papay jisas mpes, sejamay jisas mpes. ³¹ Ma sin tji'yüsa tsjan t'üc' way. Ma nin jisas yupj. Ma lajay yupj tjowelepj la mijicj mpes. Ma quelel lajay jis ts'uyupj. La p'a malala la tjajay mpes, lovin ma yo' pe'e; yupj ts'a 'in lovin. La p'a jilal malala se palá na, ma yola; wi'iñ ca nacj. ³² Salejepj Dios tjevele gente ninana lajay na más 'ücj nca'liñ yupj. Newa niná nin lajay lovin. La p'a ninana lajay na, po 'üsüs javelepj yupj sin po'ó.

2

Dios ca mveles pjü jilal ncu 'üsüs la tjajay. Selé jupj.

¹ T'üc' way gente malala lajay. Ca nacj nun welé yupj malala. Newa nin nun p'iyá nin p'iyá lojí. Mpes t'üc' way malala wa nun, nin p'iyá malala lojí mpes. Nun ma polel mvelé ca Dios lal 'üsüs nun; nun malala lojí yupj lajay jinwá. ² Selecj Dios ca jis capj ntülüs gente nin lajay na. 'Üsüs Dios nin liji. ³ La p'a malala lajay, ne nun welé malala yupj. Mop'in nin p'iyá lojí nun. Mpes t'üc' way Dios ca nucopj ntülüs 'ots'ipj. ⁴ Dios pasal 'üsüs way liji nun jilal. Niná 'üsüs tulucj nun jis lal ca nacj. Dios ma ts'i 'inyá nun jilal. Niná 'üsüs tulucj nun jis lal ca nacj. Dios li nucu, jupj jos nun ca nujisas nsem jupj. 'Üsüs tulucj nun jis lal ca nacj jupj li nucu. Najas nun jus nlayé Dios jos nun 'aplijila way nsem malala la tjüjé mpes, nin mpes jupj pasal 'üsüs liji nun jilal. Jos nun ca nin la müjé jupj jos jin.

⁵ T'üc' way p'a jawas Dios ca mveles pjü jilal ncu 'üsüs la tjajay yupj. Selé jupj. T'üc' ca mveles. Ca jis capj ntülüs malala la jay. Nun solejé tsjan jos Dios nun lojí, nin p'in ma quelel nin lojí. Nun 'aplijila way tulucj malala la tjüjé. Dios po ca nucopj ntülüs nun lojí mpes. ⁶ “Gente 'üsüs lajay na, t'üc' way Dios ca 'üsüs lis mijis yupj jilal pjü way. Gente malala lajay na, ca jis capj ntülüs yupj pjü way.” ⁷ Nepénowa quelel 'üsüs lajay lovin, ne nin lajay yupj. Yupj jisas Dios 'üsüs mveles yupj sin po'ó. Jisas Dios 'üsüs liji yupj mpes. Jisas lovin mpatjam Dios lal. Mpes t'üc' way lovin mpatjam ca Dios lal, Dios ca nin la mijis yupj mpes. ⁸ La p'a quelel lajay yupj p'iyá jisas p'in. Dios t'üc' way tjevele, mop'in yupj ma lajay jupj tjevelá. Malala p'in lajay yupj. T'üc' way Dios quelel jis capj tyüla yupj la jay mpes,

ne nin ca la mijis. ⁹ Gente malala lajay na, pasal malala ca jis mpalas. Pasal ca jis mvajas nsem yupj. Pasal yola nsem, ca la mpuyucj. Judiopan malala lajay, nin ca jis mpalas yupj jilal. Judiopan tulucj malala lajay, nin p'iyá ca jis mpalas. ¹⁰ P'a casá ca nsem 'üsüs lajay jilal; Dios ca 'üsüs mveles yupj sin po'ó. Ca 'üsüs la mijis yupj mpes. Yupj ma ca yola nsem pjü mpes, Dios ca la mijis yupj mpes. T'üc' way Dios nin ca la mijis judiopan 'üsüs lajay jilal. Nin la mijis wa judiopan tulucj 'üsüs lajay jilal. ¹¹ Malala lajay, Dios ca jis capj ntülüs. Pjü yupj jilal ca nin la mijis. 'Üsüs lajay jilal, Dios ca 'üsüs lis mijis. Pjü yupj jilal ca nin la mijis.

¹² Dios wola tjevele Moisés lal tsjan jostsja judiopan la mijicj. Moisés niná tjevele judiopan jilal. Niná Moisés tepyaca, Dios Popel jupj. Judiopan malala lajay na, Dios ca jis capj ntülüs. Jupj ca mveles ncu yupj la tjajay Moisés tepyaca jinwá. Judiopan tulucj malala lajay na, Dios ca jis capj ntülüs wa. Dios ma ca mveles ncu yupj la tjajay Moisés tepyaca jin; yupj ma salejeptsja Moisés tepyaca judiopan mpes. Mop'in malala ca jis mpalas tecya'liñ na, malala la tjajay mpes. ¹³ Gente 'üsüs Dios lal nin lajay na pjü Moisés tepyacá. T'üc' way gente pülücj tjepjyacañ, sin tji'yüsa Moisés tepyacá; mop'in ma lajay niná. Mpes 'üsüs tulucj yupj Dios lal. ¹⁴ Dios jos judiopan lajay, ninana judiopan tulucj pülücj way nin p'iyá lajay. Ma salejepj Moisés tepyacá. Yupj sin nin lajay Moisés tepyaca jinwá. T'üc' way ma salejepj Moisés tepyacá, mop'in nin yola Dios jos jinwá. Mpes salejepj 'ücj jis la jay. ¹⁵ Cupj nyucucj yupj

lajay, mpes jus nlayecj yupj nin salejepj 'ücj jis la jay. Nin lajay Moisés tjijyü'ta jinwá. Yupj yola mpes 'ots'ipj cupj jus nlayecj yupj salejepj 'ücj jis la jay. Yupj jus nlay malala la tjajay na. Yupj jus nlay wa 'üsüs la tjajay na. ¹⁶T'üc' way p'a jawas Dios ca jas majamas Jesucristo qui'á la veles pjü jilal. Ca mveles ncu 'üsüs la tjajay. Pjü gente pülücj way la tjajay, la p'a ma tjunuc, ma salejepj. Jesucristo ca mveles ncu 'üsüs la tjajay. Selé jupj. Niná Dios nin tjevele, niná napj velé la p'a jilal.

Judiopan ma la tjajaytsja pjü way Moisés tjevelá.

¹⁷Nun nepénowa judiopan. Nun nepénowa welé nun pasal 'üsüs way Dios lal. Quina ca mpac nun mpes. T'üc' way nun welé nun 'üsüs nsem Dios lal, lojí na Moisés tepyaca jin. ¹⁸Nun solejé tsjan jos Dios. Nun sin tji'yüsa Moisés tjijyü'ta mpes. Nun welé 'üsüs way jupj tjijyü'tá. Mpes solejé 'ücj jis la jay. ¹⁹Pülücj way ma salejepj Dios po'ó, mpes nun sin 'yüsa lojí. Nujola 'üsüs sin 'yüsa lojí. Yupj ma januc jinwá ma salejepj mpes. Nun nujola 'üsüs monú jinwá lojí yupj jilal. Püste nt'a jatja jinwá yupj. Nun nujola nun jaw jinwá yupj mpes. ²⁰Nepénowa ma 'üsüs yola. Nun nujola 'üsüs sin 'yüsa lojí. Nepénowa ma pülücj sin tji'yüsa custjay. Nujola 'üsüs sin 'yüsa lojí wa yupj. Nun nujisas Moisés tjijyü'tá, mpes nin nujola nun. Nun nujola Moisés tjevele niná Dios jos nun solejé. T'üc' way tjevele Moisés.

²¹Nun sin 'yüsa lojí la p'a; mop'in ma nusin 'yüsa lojí nun p'iyá. Nun welé la p'a jilal ma mpequeñ; mop'in nun p'iyá pwe'qué. Malala nin.

²² Nun jü'tü la p'a jilal ma ma'nucj sejats'om tulucj; mop'in nun p'iyá mo'nú nun sejats'om tulucj. Malala nin. Nun ma jisas la p'a jis dios witjacj. Mpes t'üc' way niná lojí Moisés tepyaca jin. Mop'in nun p'iyá malala lojí; nun pwe'qué yupj jis dios witjacj jatja nt'a. Mpes niná lojí ma lojí Moisés tepyaca jin. ²³ Nun 'üsüs welé Moisés tjijyü'ta po'ó; mop'in ma lojí pjü way jupj tjijyü'tá. Mpes gente malala javelepj Dios po'ó nun lojí mpes. ²⁴ Dios Popel vele: “Nun mpes judiopan tulucj malala javelepj Dios po'ó”, Dios Popel nin vele.

²⁵ Nun judiopan, mpes nun jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú t'ü yupj. Dios jos nin lojí Moisés tjijyü'ta mpes. Ma lojí na Moisés pjü way tjijyü'ta jin, judiopan tulucj jinwá nun. Judiopan tulucj ma t'ü yupj jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú. Nun yupj jinwá. ²⁶ T'üc' way judiopan tulucj nepénowa nin lajay Moisés tjijyü'tá. Yupj ma t'ü yupj jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú, judiopan lajay jinwá; newa judiopan jinwá yupj, Moisés tjijyü'ta jin lajay mpes. ²⁷ Yupj lajay mpes, nun ca jus nlayé malala la tjüjé nun. Yupj jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú t'ü tulucj, newa nin lajay Moisés tjijyü'ta jin. Nun to'á Moisés tepyaca. Nun jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú t'ü tepyala, jupj tepyaca jinwá. Mop'in nun ma lojí pjü way Moisés tjijyü'ta jin. Mpes yupj lajay nucú na, ca jus nlayé malala la tjüjé nun. ²⁸ Nun judiopan t'üc' way, nun pülücj way nin nujola. Mop'in nun nepénowa judiopan t'üc' way tulucj Dios lal. Nun jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú t'ü yupj; mop'in ma ca judiopan nsem nun, nin lojí mpes p'in. ²⁹ Gente nepénowa yola Dios jos jin. Nenem judiopan t'üc'

way yupj. Ma malala yola quinam, Dios Cjües nin lis tjiji. Mpes t'üc' way yupj Dios gente. Dios 'üsüs vele yupj sin po'ó. T'üc' way nun jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú t'ü tepyala, mop'in nun nepénowa malala lojí custjay. Nin lajay, Dios gente tulucj. Ca nacj la p'a 'üsüs javelepj yupj sin po'ó; Dios ma nin vele.

3

¹ Mpes yom pjaní ca mveles ca nacj: “Gente pülücj judiopan yupj. 'Üsüs tulucj niná. Yupj jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú t'ü tepyala, newa más 'üsüs se palá tulucj yupj la p'a jilal.” ² Napj nun jis wala velé pasal 'üsüs way jis tepyala judiopan. Dios jis tje'yaya jupj Popel. Jostsja yupj mvelecj la p'a jilal jupj tjevelá. Pasal pülücj 'üsüs la tjiji yupj mpes; niná la tjiji más 'üsüs pjü la tjiji lal. ³ Mop'in judiopan pülücj ma la tjajay Dios tjevele jin. ¿Ncu nin nujola Dios ma ca la mijis jupj tjevele jin yupj malala la tjajay mpes? ⁴ Nin tulucj. Lovin ca la mijis jupj tjevele jin. Pjü gente la tsuwil; Dios ma nin liji. Dios lovin t'üc' way vele. Dios Popel vele David tjevelá Dios lal. Vele:

“Jipj velen na, pjü ca jus nlayecj 'üsüs velen jipj, t'üc' velen.

Nepénowa ca mvelecj t'üc' tulucj velen jipj, mop'in ca jus nlayecj lovin t'üc' way velen”,

Dios Popel nin vele.

⁵ Nepénowa javelepj yupj malala lajay na, gente ca jus nlayecj pasal 'üsüs Dios. Mpes malala Dios qjuis capj tyüla, nin javelepj gente nepenowá. ¿Ncu nujola 'üsüs nin p'iyá velecj? ⁶ ¡Nin tulucj! Ma nin ca mvelecj. 'Üsüs jupj jis capj ntülüs. Dios 'üsüs nin

liji. 'Ūsūs lovin nin liji, mpes polel jis capj ntülüs malala lajay, pjü way.

⁷ Ca nacj yom pjaní ca mveles napj lal. Mveles: “Napj li tsuwil na, gente ca jus nlayecj Dios más 'ūsūs napj lal, ca mvelecj Dios lovin t'üc' way vele. Mpes gente javelepj Dios pasal püné. Gente 'ūsūs javelepj Dios po'ó napj li tsuwil na. Mpes malala Dios ncapj tyüla, napj la tsyawil mpes”, yom pjaní ca mveles niná ca nacj. ⁸ P'a wa ca mveles wa napj lal ca nacj. Mveles: “Cupj malala lijicj na, gente ca jus nlayecj Dios más 'ūsūs cupj qjuis lal, ca mvelecj Dios 'ūsūs way jupj. Mpes más 'ücj malala lijicj”, pjaní nin ca mveles ca nacj. Nepénowa tjowelepj cupj nin tjevelecj más 'ücj malala nyuca lijicj. Nin tulucj. Malala tjowelepj cupj po'ó. 'Ūsūs Dios jis capj tyüla niná lajay.

Pjü malala la tjajay.

⁹ Mpes napj quelel nu la 'yüy ncu nujola más 'ūsūs cupj judiopan tulucj jilal. Nin tulucj. Po quina nusin tji'yüsa la tjejay judiopan malala yupj. Nusin tji'yüsa la tjejay wa judiopan tulucj malala wa yupj. Pjü gente malala quelel lajay yupj. Mpes lovin nin lajay yupj. ¹⁰ Dios Popel vele:

“Pjü gente 'ūsūs tulucj Dios lal, pjü malala p'in.

¹¹ Pjü ma sin 'yüsa Dios jos jin.

Pjü lovin ma quelel so coñcó Dios.

¹² Quina pjü ma quelel lajay Dios jos jin.

Pjü malala, nin jis tepyala.

Pjü 'ūsūs tulucj lajay, pjü malala lajay.

¹³ Nin javelepj malala.

Yom tepe'e, tjamaja, pajal malala cjumsu.

Nin p'iyá yupj javelepj mpes tsjay malala.

Jis pelam pasal la tsuwil.

Latsj lyaja mpes, gente cya'liñ.

Nin p'iyá, yupj javelepj latsj lyaja jinwá.

¹⁴ Yupj malala javelepj la p'a jilal.

Malala javelepj yupj sin po'ó.

Malala nyuca yola mpes malala javelepj yupj
sin po'ó.

¹⁵ Leñ way ts'a 'in se palá la p'a jilal.

Ja'ünan yupj, ts'a 'in mpes.

¹⁶ Malala se palá la p'a jilal, yupj lajay mpes.

La p'a 'aplijila se palá, yupj lajay mpes.

¹⁷ La p'a wa la velel, la palan, yupj lajay mpes.

¹⁸ Malala la tjajay. Ma lacj jeyapj Dios jis capj
ntülüs”,

Dios Popel nin vele.

¹⁹ Selecj Dios tjevele judiopan jilal, tjevele tsjan jostsja jupj ca nin la mijicj yupj. Moisés tepyaca niná, Dios Popel jupj. Jostsja yupj la mijicj pjü tjevelá. Salejepj malala la tjajay. Mpes ma polel mvelecj Dios lal 'üsüs nin la tjajay. T'üc' way Dios ca mveles pjü jilal malala nin la tjajay. Nin mveles ca judiopan jilal, judío tulucj jilal 'ots'ipj. ²⁰ Gente sin 'yüsa Dios tjevelá, Moisés tepyaca mpes. Sin 'yüsa na jus nlay ma la tjajay pjü way Dios tjevelá. Nepénowa javelepj: “Cupj lijicj Dios tjevelá, mpes cupj 'üsüs Dios lal”, nin javelepj. Yupj pjü way ma 'üsüs nsem Dios lal; ma la tjajay pjü way Dios tjevelá.

Gente 'üsüs nsem Dios lal nin japon na jupj tjevelá Jesucristo po'ó.

²¹ Quina Dios 'üsüs qjuisin tji'yüsa la tjiji 'onin ne 'üsüs nsem gentá jupj lal. Gente ma lajay

pjü way jupj tjevelá, mop'in jupj gjuisin 'yüsa liji
 'onin ne 'üsüs nsem yupj jupj lal. Püna Moisés
 nin p'iyá tepyaca, profetapan nin p'iyá tapac wa.
²² Gente 'üsüs nsem Dios lal Jesucristo lal japon na.
 Jesucristo lal japon na, yupj 'üsüs nsem Dios lal,
 Dios nin liji yupj mpes, pjü way. Nin liji judiopan
 jilal, judiopan tulucj wa jilal. Yuwal yupj Dios lal.
²³ Pjü malala la tjajay. Yupj la tjajay mpes Dios ma
 ca mveles 'üsüs la tjajay. ²⁴ Mop'in nin, Dios 'üsüs
 la siji. Dios la siji yupj 'üsüs nsem jupj lal Jesucristo
 mpes. Perdonar la siji malala la tjajay, ne lovin ca
 'üsüs nsem yupj jupj lal. Nin liji yupj 'üsüs la tjajay
 mpes tulucj; jupj jostsja mpes nin la tjiji. ²⁵ Dios jas
 tjejyama Jesucristo nosis nt'a. Dios ma quelel jis
 capj tyüla yupj, mpes jas tjejyama Jesucristo. Cus
 tyüla jupj gente mpes, ne tepe'e jupj yupj mpes. 'Os
 tepyala gente pjü malala la tjajay mpes. Yupj niná
 japon na, Dios perdonar la siji malala la tjajay
 yupj. Jesucristo po'o japon na, perdonar la siji.
 Dios jostsja gente ca sin mü'üsüs jupj ma nyuca
 p'in gente malala lajay na quinam, nin mpes cus
 tyüla Jesucristo. Yas nam, gente malala la tjajay
 na, ma jis capj tyüla neneyawá. ²⁶ Napj velé Dios
 jostsja gente ca sin mü'üsüs jupj ma nyuca p'in
 gente malala lajay na, nin mpes nin la tjiji. Cus
 tyüla Jesucristo, pjü malala la tjajay mpes, gentá.
 Jupj jostsja gente ca sin mü'üsüs yupj 'üsüs nsem
 jupj lal Jesucristo lal japon na; nin mpes nin la tjiji
 jupj.

²⁷ Pjü ma polel javelepj yupj p'iyá 'üsüs, yupj
 p'iyá la tjajay mpes. Gente ma 'üsüs nsem Dios
 lal yupj Moisés tjevele jin lajay mpes. Yupj 'üsüs
 nsem Dios lal japon na Dios tjevelá Jesucristo po'ó.

²⁸ Mpes qjuisin 'yüsa gente 'üsüs nsem Dios lal, yupj japon na Dios tjevelá Jesucristo po'ó. Moisés tjevele jin la tjajay tulucj ca nacj; mop'in nin, 'üsüs nsem yupj Dios lal. ²⁹ T'üc' way Dios jupj judiopan mpes, judiopan tulucj mpes 'ots'ipj. Manas mpes Dios jupj, ³⁰ pjaní jupj, ne nin; leñ p'a. Jupj la siji judiopan 'üsüs nsem jupj lal, jupj lal japon na. Nin p'iyá la siji judiopan tulucj jilal. ³¹ Yom pjaní mveles ca nacj: “Cupj pyonec Dios tjevelá Jesucristo po'ó. Mpes Moisés tepyaca 'üsüs tulucj cupj mpes”, nin vele jupj ca nacj. Nin tulucj jupj tjevelá. Cupj velecj Moisés tepyaca pasal 'üsüs way.

4

Abraham 'üsüstsja Dios lal jupj tepyona mpes.

¹ Quina napj quelel pyac Abraham po'ó. Jupj pasal püna tüpü'ü, cupj jupj popa p'iyá püs naya pyatjaquec. Napj ca mpac 'onin tepyala ne 'üsüstsja jupj Dios lal. ² T'üc' way Abraham pasal 'üsüs la tjiji. 'Üsüstsja jupj Dios lal. Nintsja jupj, jupj la tjiji mpes tulucj. Jupj ma tjevele 'üsüstsja jupj p'iyá, jupj Dios mpes tsji' la tjiji mpes. Jupj ma nin tjevele Dios lal. ³ Dios Popel vele: “Abraham tepyona Dios tjevelá. Mpes Dios tjevele jupj 'üsüstsja.”

⁴ Yom pjaní tsji' liji na, p'a wa jaylacj liji jupj tsji' la tjiji mpes. T'emel 'yaya jupj sin jos mpes tulucj. 'Yaya jupj tsji' la tjiji mpes. ⁵ T'üc' way gente nepénowa tsji' lajay Dios mpes. Mop'in nin, Dios liji yupj 'üsüs nsem jupj lal, yupj p'iyá 'üsüs lajay mpes tulucj. 'Üsüs nsem yupj Dios lal yupj japon na jupj tjevele jin. Mpes gente malala 'üsüs polel nsem

wa Dios lal, Dios nin liji. ⁶ Nin p'iyá tjevele David. Tjevele gente 'üsüs Dios lal, yupj jupj tjevele jin topon mpes. Nin liji Dios. Tsjay 'ücj jisas yupj. Salejepj 'üsüs yupj Dios lal, yupj lajay mpes tulucj.

⁷ David tjevele:

“Pjü malala la tjajay.

Dios perdonar lis tjiji nepenowá, yupj la tjajay mpes.

    Lovin ma jola yupj la tjajay mpes.

    Tsjay 'ücj jisas yupj.

⁸ Ma ca mveles malala la tjajay.

    Mpes tsjay 'ücj jisas”,

David nin tjevele.

⁹ T'üc' way judiopan nin jinwá jatja, 'ücj jisas. Yupj jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú t'ü tepyala. Judiopan tulucj nin jinwá jatja wa, 'ücj jisas wa. Yupj jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú t'ü tulucj. Selecj Dios Popel vele Abraham 'üsüstsjá Dios lal jupj sin nin tepyona mpes. ¹⁰ ¿Ncu solejé 'ona 'üsüs tepyala Abraham Dios lal? Jupj pjoloc' tsjicj way t'asiyú t'yüjü secj custjay, 'üsüstsjá jupj Dios lal. ¹¹ P'a jawas jupj pjoloc' tsjicj way t'asiyú t'yüjü. Dios jostsja la p'a ca jus nlayecj Abraham 'üsüstsjá, tepyona mpes la p'in, nin mpes jostsja jupj ca nin la mijis. Dios jostsja la p'a ca jus nlayecj Abraham 'üsüstsjá jupj pjoloc' t'asiyú t'yüjü secj p'in. Quina pülücj topon Dios tjevele jin. Yupj pülücj jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú t'ü tulucj. Mop'in 'üsüs yupj Dios lal; Dios vele yupj 'üsüs yupj topon mpes. Abraham lal tepyala jin p'iyá jis tepyala yupj. Mpes Abraham yupj jis papay jinwá. ¹² T'üc' way judiopan pülücj topon wa Dios lal. Yupj jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú t'ü wa. Abraham jinwá la tjajay wa, mpes jupj yupj

jis papay jinwá 'ots'ipj. Abraham yupj jis papay jinwá, yupj Dios lal topon mpes, Abraham jinwá. Jupj tepyona Dios lal, jupj pjoloc' tsjicj way t'asiyú t'yüjü secj p'in.

Dios tjevele Abraham lal jupj 'üsüs la mijis.

¹³ Dios tjevele Abraham lal. Abraham ts'uyupj popa p'iyá püs naya tapatja sin po'o tjevele wa, Abraham po'o tjevele wa. Tjevele nosis ca jis ma'ayas. Niná mwalá nin tjevele, Moisés lal tjevele secj p'in. Mpes Abraham ma pjü la tjiji Moisés tjijyü'tá. Abraham tepyona Dios tjevele jin, mpes Dios tjevele niná jupj lal, tjevele ca ma'ayas nosis. Abraham 'üsüstsja Dios lal jupj tepyona mpes. ¹⁴ Nepénowa nin lajay Moisés tjijyü'ta jin. Yupj japon Dios ca jis ma'ayas nosis yupj jilal. Japon ca nin nsem yupj Moisés tjevele jin la tjajay mpes. Nin tulucj. Dios ma nin ca jis ma'ayas. T'üc' way Dios ca jis ma'ayas gente japon na jupj tjevele jin. Dios tjevele jin ca mpalas. ¹⁵ Pjü gente lovin ma pjü la tjajay Moisés tjijyü'ta jinwá. Mpes yupj ma polel 'üsüs nsem Dios lal Moisés jyü'ta jin lajay mpes. Dios quelel jis capj tyüla yupj malala lajay mpes, yupj ma t'üc' lajay jupj tjijyü'ta jinwá. Nin tulucj jupj ma jis tjijyü'ta jis lal. Ma tjijyü'ta, mpes malala tulucj ma nin la tjajay.

¹⁶ Mpes Dios ca la mijis jupj tjevele jin, gente japon mpes p'in. Nin ca la mijis, jupj jos mpes p'in. Nin ca la mijis jupj pjü way Abraham ts'uyupj popa p'iyá püs naya patja jilal. T'üc' way judiopan Abraham ts'uyupj popa p'iyá püs naya patja yupj. Nin lajay Moisés tepyaca jin. Dios ca la mijis jupj tjevele jin yupj mpes. Mop'in ca nin la mijis niná

yupj mpes p'in tulucj. Nin ca la mijis wa Abraham jinwá japon jilal. Cupj pülücj way pyonecj wa Dios lal Abraham jinwá, mpes Abraham ts'uyupj popa p'iyá püs naya pyatjaquecj jinwá cupj. ¹⁷ Dios Popel vele jin tjevele Dios Abraham lal. Vele: “Püs nt'aya gente pülücj ca mpatjam. 'A mulú, 'a mulú mpatjam p'a nt'a. Pülücj yupj jipj ts'uyupj popa p'iyá püs naya mpatjam jinwá nsem yupj, nin la tzejay napj jipj mpes”, Dios Popel nin vele. Dios tjevele gente pülücj Abraham ts'uyupj popa p'iyá püs naya mpatjam jinwá nsem yupj. Mpes t'üc' way tepyala niná. Abraham tepyona Dios lal. Dios 'ücj lijí ne tecya'liñ patja niswá. Dios jos jin mpalas, t'üc' way nin ca mpalas, pjü way, jupj nin vele mpes p'in. Pjü way nin polel lijí.

¹⁸ Abraham seletsja costa way niná mpalas ca Dios tjevele jin. Newa tepyona Dios lal, seletsja t'üc' way mpalas ca Dios tjevele jin. Mpes gente pülücj Abraham ts'uyupj popa p'iyá püs naya patja jinwá jis tepyala yupj, pülücj yupj nin tepyala p'a nt'a 'a mulú patja mo'ó. T'üc' way Dios tjevele: “Jipj ts'uyupj popa p'iyá püs naya mpatjam, tsjay pülücj nsem yupj”. ¹⁹ T'üc' way Abraham co'müytsja. Nasa way año cien tyá'atsja jupj. Seletsja pajal co'müytsja jupj. Seletsja jupj jüp'üy quelel pé'etsja quinam. Seletsja Sara ma polel myá'natsja tsjiquis quinam. (Sara jupj jats'om waytsja.) Newa tepyona Dios ca la mijis jupj tjevele jin. ²⁰ Abraham lovin ma tjevele Dios ma ca nin la mijis jupj tjevele jin. Lovin más 'üsüs tepyona Dios lal. Lovin jostsja Dios. Lovin 'üsüs tjevele Dios po'ó. ²¹ Jupj seletsja Dios polel lijí jupj tjevele jin. ²² Mpes Abraham

'üsüstsja Dios lal, Dios la tjiji.

²³ Dios Popel vele: “Abraham tepyona Dios lal, mpes 'üsüstsja jupj Dios lal, Dios la tjiji”. Dios Popel nin vele Abraham mpes p'in tulucj. ²⁴ Cupj mpes wa vele jupj Popel. Cupj pyonecj Dios tjevelá, mpes 'üsüs nsem wa cupj jupj lal, nin ca la mijis jupj. Jesucristo tepe'e na, Dios p'iyá jas tjijyünsa, tüpü'ü jupj niswá. Jesucristo cupj qjuis Jepa Püné. ²⁵ Dios jis tje'yaya tjü'ünan Jesucristo cupj malala la tjijicj mpes. Jupj jostsja cupj 'üsüs nsem jupj lal, mpes jas tjijyünsa Jesucristo, tüpü'ü jupj niswá.

5

Dios p'iyá nin liji cupj 'üsüs Dios lal.

¹ T'üc' way cupj 'üsüs Dios lal; nin qjuis tepyala Dios la tjiji mpes. Cupj tepyonecj jupj tjevele jin, mpes nin qjuis tepyala. Nin mpes Dios wüi'i cupj qjuilal. Cupj wi'iquecj wa jupj lal. Nin tepyala Jesucristo la tjiji mpes. Jupj cupj qjuis Jepa Püné. ² Jesucristo la tjiji mpes, Dios tsjay 'üsüs la tjiji cupj mpes. Lovin nin liji cupj mpes. Cupj tepyonecj, mpes Dios nin liji cupj mpes. Tsjay püné way Dios. Tsjay 'ücj qjuisas cupj; selecj p'a jawas püné wa nsem cupj, Dios ca nin la mijis cupj mpes. ³ Ücj qjuisas wa gente malala lajay na cupj qjuilal. Cupj qjuisas Jesucristo, nin mpes nin lajay yupj. Nin tepyala na, qjuisin 'yüsa 'onin ca 'üsüs la mijicj malala pyala na. ⁴ Cupj newa 'üsüs lijicj malala tepyala na, Dios vele cupj 'üsüs. Dios vele cupj 'üsüs, mpes selecj 'üsüs ca qjuis mpalas p'a jawas, Dios tjevele jinwá. ⁵ Selecj 'üsüs ca qjuis mpalas. Mpes t'üc' way nin ca qjuis mpalas. 'Aplijila tulucj

ca nsem cupj. Mwi'iquecj ca. Nin ca nsem, Dios pajal quelella qjuisiji mpes. Jupj qjuis tje'yaya jupj Cjües la püt'üs qjuisas mo'ó. Dios pajal quelel la qjuisiji, jupj Cjües nin qjuisin 'yüsa liji.

⁶ Püna malálatsja cupj. Ma polel lijictsja cupj p'iyá ca 'üsüs nsem Dios lal. Dios p'in nin la tjiji cupj mpes. Nin jawas jupj jostsja na p'in, jupj jas tjejyama Jesucristo, mpa'is gente malala la tjajay mpes. Nin mpes tepe'e jupj cupj mpes. ⁷ Jesucristo pajal 'üsüs way la tjiji, cupj mpes tepe'e na. ¿Tsjan ca mpalas p'a wa quelel ja'ünan na yom 'üsüs? Pjü ma javelepj: “Tjü'ü'ná napj, po ma tjü'ü'ná jupj”. Ca nacj niná yupj quelel ja'ünan, pajal 'üsüs way jupj. Jupj mpes yom pjaní 'ücj mveles ca: “Tjü'ü'ná napj, po ma tjü'ü'ná jupj.” Mop'in costa jupj nin mveles; ma quelel pe'e. Ma la pülücj ca nin mpalas. ⁸ Nin mpes Jesucristo la tjiji, 'üsüstsja pajal. Jupj tepe'e cupj mpes. Malala la tjijictsja; mop'in Dios jas tjejyama jupj la mas cupj mpes. Nin mpes qjuisin 'yüsa Dios pasal quelel la qjuisiji. ⁹ Mpes t'üc' way cupj 'üsüs Dios lal quinam, nin qjuis tepyala Jesucristo tepe'e mpes. Mpes t'üc' way Dios ma ts'i 'inyá cupj qjuis lal, cupj malala la tjijicj mpes. Ma ca qjuis capj ntülüs. 'Ücj quinam Jesucristo mpes. ¹⁰ Cupj Dios enemigopan waytsja yas nam; nin tulucj quinam. Quina cupj jupj jomicapan qjuis tepyala cupj, jupj Jatjam tepe'e mpes. T'üc' way ca mpatjaquecj Dios lal, jupj Jatjam pü'ü mpes. ¹¹ Quina tsjay 'ücj qjuisas Dios lal Jesucristo mpes. Jesucristo cupj qjuis Jepa Püné. Jesucristo mpes, quina cupj Dios jomicapan.

Malala qjuis tepyala Adán mpes; 'üsüs qjuis

tepyala Jesucristo mpes.

¹² Yom pjaní la tjiji mpes pjü malala nyuca la tjajay. Adán lotsja jupj. Malala la tjiji, mpes pjü malala lajay. Malala la tjiji, mpes tepe'e. Mpes pjü cya'liñ, pjü malala la tjajay mpes. ¹³ Moisés jis wala tjevele gente jis lal tsjan jostsja Dios yupj ca nin la mijicj. Moisés vele secj p'in, gente malala la tjajaytsja wa. Mop'in Dios ma jólatsja yupj ma lajaytsja Moisés tjijyü'tá; jupj ma tjevele custjay Moisés lal, mpes Moisés ma tjevele custjay Dios jostsja gente ca nin la mijicj. ¹⁴ Newa nintsja; pjü tecya'liñ. Adán popa p'iyá püs naya tapatja pjü tecya'liñ. Moisés tjemya'na nas, nin p'iyatsja. Adán ma la tjiji Dios tjijyü'ta jin. Nepénowa ma la tjajay Adán la tjiji jinwá, mop'in malala la tjajay wa yupj. Mpes niná pjü tecya'liñ.

Adán mwalá tüpü'ü. Püs tepyala na nosis nt'a tjac' Jesucristo. Adán Jesucristo jinwatsja 'ots'ots' way. ¹⁵ Tsjay malala tepyala pjü gente jis lal, Adán malala la tjiji mpes. Yom pjaní waytsja p'in. Locopyaya pajal 'üsüs tepyala wa Jesucristo 'üsüs la tjiji mpes. Yom pjaní waytsja jupj, jupj ne Dios jas tjejyamá. Adán malala la tjiji, mpes pjü cya'liñ. Mop'in pajal 'üsüs tepyala quinam. Jesucristo mpes Dios perdonar la siji gente pülücj, yupj malala la tjajay mpes. Dios pajal 'üsüs la tjiji cupj mpes. Nin la tjiji jupj nin jostsja mpes p'in. Ma jaylaj lijicj niná. ¹⁶ Malala tepyala Adán malala la tjiji mpes. P'a casá tepyala Dios jas tjejyama na Jesucristo. Adán malala la tjiji, mpes Dios cus tyüla jupj. Mop'in Dios pajal 'üsüs la tjiji. Gente pülücj malala nyuca la tjajay na, Dios jas

tjejyama Jesucristo. Mpes quina pülücj 'üsüs se palá Dios lal, Dios nin la siji Jesucristo mpes. ¹⁷ Pjü cya'liř, yom pjaní malala la tjiji mpes. Mop'in pajal 'üsüs se palá gente jilal p'a yom mpes. Pjaní jupj, Jesucristo ni. Jisas na Jesucristo pajal 'üsüs la tjiji yupj mpes, Dios pajal 'üsüs liji yupj mpes. Jupj nin liji yupj 'üsüs se palá jupj lal. Nin liji jupj, jaylaj tulucj. Lovin ca mpatjam Dios lal. Nin pyala Jesucristo mpes.

¹⁸ Yom pjaní malala la tjiji, mpes pjü gente malálsja Dios lal, nin jis tepyala. Yom p'a wa pajal 'üsüs la tjiji. Jupj la tjiji mpes, Dios vele pülücj jilal malala tulucj yupj. Jupj la siji yupj mpatjam.

¹⁹ Yom pjaní ma la tjiji Dios tjevele jin. Jupj la tjiji mpes, pjü malala la tjajay wa. Mop'in yom p'a wa la tjiji Dios jostsja jin; Jesucristo po'o velé. Jupj la tjiji mpes pülücj 'üsüs nsem Dios lal; Dios ca nin lis mijis mpes ca nin jis mpalas.

²⁰ Moisés tepyaca tsjan niná Dios jostsja gente ca nin la mijicj. Dios jostsja Moisés niná nin pyaca, mpes gente ca sin mü'üsüs tsjay malala nyuca la tjajay yupj. T'üc' way gjuisin tji'yüsa tsjay malala nyuca la tjijicj cupj. Qjuisin tji'yüsa na, gjuisin tji'yüsa wa Dios más 'üsüs quelel la tjiji cupj mpes.

²¹ Gente malala nyuca lajay, ne cya'liř. Mop'in 'üsüs gjuis tepyala wa. Quina Dios 'üsüs liji cupj mpes. Nin mpes jupj nin liji cupj 'üsüs gjuesé palá jupj lal. Nin mpes lovin ca mpatjaquecj Dios lal. Nin gjuesé palá Jesucristo mpes, jupj ne cupj gjuis Jepa Püné.

Jesucristo mpes quina ma malala quelel lijicj.

¹ Ca nacj nepénowa ca mvelecj: “Más 'ücj malala lijicj, mpes Dios más 'üsüs ca la mijis cupj mpes”.

² Malala nin javelepj. ¡Ma nin la mijicj ca cupj! Cupj tecya'lequec jinwá Jesucristo lal. Mpes quina ma malala quelel lijicj. Más 'ücj lovin ma malala lijicj cupj. ³ Nun solejé bautizar la gjuis tjajay. Mpes cupj Jesucristo juts'a'á gjuis tepyala. Bautizar la gjuis tjajay na, tecya'lequec jinwá Jesucristo lal. ⁴ Bautizar la gjuis tjajay na, tecya'lequec jinwá Jesucristo lal, cupj mpes toc jinwatsjá Jesucristo mpes toc jinwá. Cupj gjuis Papay Dios jas tjijyünsa Jesucristo, tüpü'ü niswá. Tsjay 'üsüs la tjiji Dios. Bautizar la gjuis tepyala na, nin la tjiji wa cupj gjuilal. Qjuisin tjijyünsa jinwá cupj. Mpes quina ca la mijicj Dios jos jin.

⁵ T'üc' way cupj Jesucristo juts'a'á; tecya'lequec jinwá gjuis tepyala Jesucristo lal, mpes nin gjuis tepyala cupj. Dios jas tjijyünsa Jesucristo, tüpü'ü jupj niswá. Mpes t'üc' wa ca gjuisin müjünsüs wa. ⁶ Selecj cupj tecya'lequec jinwá Jesucristo lal. Mpes quina ma lijicj püna la tjijicj jin. Dios la gjuisiji ma quelel lijicj püna la tjijicj jin. Mpes ma nin lijicj. Püna malala quelel lijicjsja la p'in. Nin tulucj quinam. ⁷ Nun popa pjaní tepe'e na, ma malala quelel liji jupj quinam. ⁸ T'üc' way tecya'lequec jinwá Jesucristo lal. Mpes pyonec ca mpatjaquec jupj lal. ⁹ Pyonec Dios jas tjijyünsa Jesucristo, tüpü'ü niswá. Lovin ma mpa'is ca niswá. Ma polel pe'e quinam. ¹⁰ La pjaní tepe'e Jesucristo. Tepe'e cupj malala la tjijicj mpes. Ma mpa'is ca niswá. Quina nyucunú jupj. Dios jos

p'in jin liji. ¹¹ Nin p'iyá, najas nujola nsem nun nasa taca'liqué jinwá quinam, mpes ma malala la müjí niswá. Niswá nyucunucj jinwá gjuis tepyala, Dios jos jin gjuis la jay. Nin gjuis tepyala quinam Jesucristo la tjiji mpes.

¹² T'üc' way ma taca'liqué custjay. Newa nin, ma ca malala nyuca la müjí quinam. Nun quelel malala lojí na, Dios jos ma nin lojí. Mpes ma nin la müjí quinam. ¹³ Po ma malala la müjí. Po ma malala la müjí nun jis mas mpes, ma wa malala la müjí nun jis tsjam mpes, ma wa malala la müjí nun jis p'üy mpes. Dios jos jin la müjí la p'in. Nun taca'liqué jinwá. Quina Dios la nutjiji nun niswa potjaqué jinwá. Mpes 'üsüs la müjí nun jis mas mpes. Nun jis tsjam mpes wa 'üsüs la müjí. Nun jis p'üy mpes wa 'üsüs la müjí. Nin jos Dios. ¹⁴ Quina ma lovin malala nyuca la müjí. Yas nam nun quelel la tjüjí Moisés tjijyü'tá Dios mpes. Mop'in nusapj quelel lojitsja niná. Nusapj ma polel lojitsja. Mpes lovin malala nyuca la tjüjitsja. Quina Dios nucopj p'ya'sa, mpes nin polel lojí jupj jos jin.

Quina 'üsüs p'in quelel lijicj.

¹⁵ Ca nacj p'a mvelecj ca: “Dios pajal 'üsüs la gjuis tjiji. Quina 'ücj ma lijicj Moisés tepyaca jin. Mpes 'ücj malala nyuca lijicj.” Malala nin javelepj.

¹⁶ Nun solejé gente quelel lajay, lovin nin lajay. Ma polel lajay p'a casá. Nepénowa malala quelel lajay, mpes lovin nin lajay. Yupj ca nca'liñ, ca mal 'awa püné nt'a. Nepénowa quelel lajay Dios jos jin, lovin nin lajay. Yupj ca 'üsüs nsem Dios lal.

¹⁷ Püna malala la tjüjí nun. Lovin nin quelel malala

lojitsja. Nin tulucj quinam. Napj wüi'is Dios lal, t'üc' way nusin tji'yüsa quinam. Quina lovin po quelel lojí nusin tji'yüsa jin. ¹⁸ Ma quelel malala nyuca lojí quinam. Quelel lojí quinam 'üsüs p'in Dios jos jin. ¹⁹ Napj ne nin velé, 'ücj nusin lo 'üsüs nun. Püna p'in nun jis mas mpes lovin malala la tjüjÍ. Püna p'in nun jis tsjam mpes lovin malala la tjüjÍ. Püna p'in nun jis p'üy mpes lovin malala la tjüjÍ. Nun quelel lojitsja malala la p'in. Quina nun jis mas mpes lovin 'üsüs la müjÍ Dios jos jin. Quina nun jis tsjam mpes lovin 'üsüs la müjÍ Dios jos jin. Quina nin jis p'üy mpes lovin 'üsüs la müjÍ Dios jos jin. Nin lojí na, nun Dios juts'a'á nu pyala.

²⁰ Lovin malala la tjüjitsja na, ma 'üsüs lojitsja Dios jos jin. ²¹ T'üc' way 'üsüs tulucj nu tepyala nin la tjüjÍ mpes. Quina nu myayca malala la tjüjÍ mpes. Gente nin p'iyá lajay na, nca'liñ ca, ca mal 'awa püné nt'a. ²² Quina ma quelel malala lojí niswá. Quina lovin quelel lojí Dios jos jin. Mpes 'üsüs nu pyala quinam. Nin lojí Dios jos jin. Mpes lovin ca mpatjaqué jupj lal. ²³ Gente malala lajay na, malala se palá. Ca nca'liñ, ma ca mpatjam Dios lal. Gente lovin polel mpatjam Dios lal, jupj liji mpes. Ma jaylacj lajay niná. Jupj nin liji yupj mpes, yupj jisas na Jesucristo. Jupj cupj qjuis Jepa Püné.

7

Cupj tecya'lequecj jinwá quinam, ma ca malala la mijicj.

¹ Jepapan jajütütj na, gente nin lajay yupj jajütütj. Ma nin lajay, 'ücj jis capj jatül jepapan.

Natjampan, nun solejé tsjan tjüjütütj jepapan. Nun solejé yom pü'ü na p'in, más 'ücj nin liji jepapan tjüjütütj jin. Tepe'e na p'in, 'ücj ma nin liji yupj tjüjütütj jinwá. ² Nin mpes quepj ma polel jama p'a yom lal, jupj voyum pü'ü na p'in. Jepapan tjüjütütj ma ca nin la mijis. Voyum tepe'e na p'in, 'ücj quepj ma liji yupj tjüjütütj jinwá. 'Ücj jama. ³ Ca nacj quepj niná quelel jama p'a yom nt'a. Ma tepe'e custjay voyum. Jupj jama jupj voyum newa pü'ü na p'in, malala nin. La p'a ca mvelecj voyum tulucj lal wine jupj. P'a casá ca nsem jupj voyum tepe'e na. Jupj tepe'e na, 'ücj jama p'a yom nt'a. Jepapan ma tjüjütütj ma polel jama quinam. Jupj p'a yom nt'a jama na, ma malala liji jama mpes.

⁴ Natjampan, nin p'iyá nun jilal. Nun Jesucristo mpes toponé na, taca'liqué jinwá nu tepyala Jesucristo lal. Püna Moisés tjijyü'tá, nun jis vayum jinwatsja. Nin tulucj quinam. Nun taca'liqué jinwá quinam, mpes 'ücj wa la p'a juts'a'á nsem nun. T'üc' way quina nun Jesucristo juts'a'á. Dios jas tjijyünsa Jesucristo, tüpü'ü niswá. Quina 'ücj polel 'üsüs lijicj Dios mpes. ⁵ Yas nam ma gjuisastsja Jesucristo. Cupj gjuisastsja p'in nin la tjijicj. Pajal malala la tjijicj. Moisés tepyaca mpes, gjuisin tji'yüsa Dios jostsja ma nin lijicj. Nina gjuisin tji'yüsa mpes, cupj sin nin quelel la tjijicjtsja Dios ma jostsja jin. Cupj sin nin quelel la tjijicjtsja. Nin mpes léquetsja 'awa püné nt'a. ⁶ Quina tecya'lequecjinwá gjuis tepyala, mpes 'ücj ma lijicj pjü way Moisés tepyaca jin. Dios nin la tjiji cupj mpes. Yas nam quelel lijicjtsja Moisés tjevele jin. Quina nin lijicj Dios jos jin cupj nin

qjuisas mpes; Dios Cjües nin la qjuisiji.

Moisés tjijyü'ta mpes, qjuisin 'yüsa malala lijicj.

⁷ Nepénowa javelepj ca nacj: “Moisés tepyaca mpes malala”. Nin tulucj. Moisés tepyaca mpes napj nin tji'yüsa malala lejaj napj. Moisés tepyaca: “Ma jyas nsem la p'a jatatj”. Mpes napj nin tji'yüsa malala nin, najas na la p'a jatatj. ⁸ Niná nin tji'yüsa na, po najastsja la p'a jatatj. Malala napj, mpes nin tepyala. Moisés tepyaca ma qjuisin tji'yüsa na, ma selectsjá malala la tjijicjsja. ⁹ Napj tsjicjsja na ma seletsja pjü way Moisés tepyaca mpes. Mpes ma seletsja malala la tfejajtsja. P'a jawas nin tji'yüsa Moisés tepyaca Dios mpes. Napj jus nleytsja malala p'in quelel lejajtsja napj. Jus nleytsja lovin más malala quelel lejajtsja napj. Napj ntipü'í jinwatsja. ¹⁰ T'üc' way Moisés tepyaca tsjan niná Dios jostsjá cupj ca nin la mijicj. Gente nin lajaj na pjü way jupj tepyaca jin, lovin ca mpatjam yupj. Mop'in napj ma polel la tfejaj niná. Mpes ntipü'í jinwá. ¹¹ Napj nólatsja 'üsüs nin la tfejajtsja Moisés tepyacá. Mop'in ma nin la tfejajtsja. Napj la tsyawil jinwá la tfejaj napj p'iyá la. T'üc' way ma nin la tfejajtsja Moisés tepyacá. Niná jus nleytsja na, ntipü'í jinwá ntepalá napj malala la tfejaj mpes. ¹² Nin mpes nin velé Moisés tepyaca Dios jostsjá jin. Dios tjijyü'ta tsjan niná jupj jostsjá gente la mijicj, nin tepyaca Moisés. Niná tepyaca po t'üc' way. Nin tepyaca 'üsüs.

¹³ Pasal 'üsüs way Moisés tepyacá. Ntipü'í jinwá ntepalá ma nin la tfejaj mpes; Moisés tepyaca mpes nin tepyala tulucj. Malala napj, mpes ntipü'í jinwá ntepalá. Nin tji'yüsa Moisés tepyaca mpes.

Nin tji'yüsa mpes, lovin más malala quelel la tjejaytsja napj. Mpes ntipü'í jinwá ntepalá. Napj p'iyá malala mpes nin. Nin tji'yüsa pajal malala napj, Moisés tepyaca mpes. Nin tji'yüsa pajal malala la tjejay napj, Moisés tepyaca mpes.

¹⁴ Selecj Moisés tepyaca Dios tjevele jin. Jupj tepyaca 'üsüs; napj ne malala. Yom p'in napj. Malala lejaj. Napj lejaj napj najas p'in. Malala lejaj p'in. ¹⁵ Napj ma selé 'onin ne nin lejaj napj lejaj jin. 'Üsüs quelel lejaj mop'in ma nin lejaj. Ma malala quelel lejaj, mop'in nin lejaj. ¹⁶ T'üc' way napj nin lejaj napj p'iyá ma najas napj nin lejaj. Mpes napj velé wa 'üsüs way Moisés tepyacá. Moisés tepyaca tsjan niná Dios jos cupj lijicj. Napj quelel lejaj Dios jyü'ta jin. ¹⁷ Newa malala lejaj. Nin lejaj napj najas mpes tulucj. Malala napj, mpes nin lejaj. ¹⁸ Napj lejaj na napj najas jinwá, selé 'üsüs way tulucj napj. Nin selé 'üsüs tulucj nin lejaj, mpes selé 'üsüs tulucj napj. 'Üsüs quelel lejaj; mop'in ma polel 'üsüs lejaj napj. ¹⁹ 'Üsüs quelel lejaj mop'in ma lejaj niná. Ma malala quelel lejaj; newa nin lejaj. ²⁰ T'üc' way napj lejaj ma quelel lejaj jin. Jupj sin nin lejaj niná; ma najas. Malala napj, mpes nin lejaj niná.

²¹ 'Üsüs quelel lejaj na, malala lejaj; malala napj, ne nin. Nin tji'yüsa lovin nin pyala. ²² T'üc' way po 'ücj najas Moisés tepyaca mpes. Tepyaca Dios tjevelá. ²³ Mop'in ma lejaj jupj jos jin. Nin tji'yüsa p'a casá ne palá lovin. Po ma najas niná ne palá. Malala napj, mpes lovin malala lejaj; nin ne palá. P'a casá ma polel lejaj. ²⁴ Mpes pasal 'aplijila napj. Malala napj, mpes t'üc' way ni pü'í.

Newa pajal 'üsüs ne palá; napj selé la p'a polel ncapj p'ya'sa. ²⁵ Napj wüi'is Dios lal Jesucristo 'ücj ncapj p'ya'sa. Jupj cupj gjuis Jepa Püné.

Niswa quelel velé napj lovin quelel lejaj Dios tjevele jin; mop'in nenéyawa lejaj napj najas p'in. Napj nin lejaj na, malala nyuca lejaj.

8

Dios Cjües qjuis capj p'ya'sa 'ücj la mijicj Dios jos jin.

¹ Quina se coñcocj Jesucristo. Mpes Dios ma gjuis capj ntülüs. T'üc' way malala cupj. Püna la tjijicj cupj gjuisastsja jin. Nin tulucj quinam. Dios Cjües qjuis capj p'ya'sa Dios jos jin la mijicj.

² T'üc' way malala napj. Yas nam lovin malala la tjejaytsja napj. Jumtsja 'awa püné nt'a. Quina napj se coñ Jesucristo, mpes quina ma ne'aj jum 'awa püné nt'a. Lovin mpü'üs ca Dios lal. Jupj Cjües nin p'iyá liji pjü way Jesucristo sa coñ jilal.

³ Pjü gente ma polel lajaytsja pjü Moisés tepyacá. Mpes pjü gente ma 'üsüs jis tepyala, nin la tjajay na Moisés tepyaca jin; yupj ma la tjajay pjü way jupj tepyacá. Dios la tjiji mpes cupj 'üsüs gjuis tepyala Dios lal. Jas tjejyama Jatjam nosis nt'a, ne yom tepyala jupj. Jupj Jatjam jas tji'yüsatsja tsjan yólatsja gentá. Jas tji'yüsatsja 'onin ne nin malala lajay. Dios jas tjejyama Jatjam la mas malala la tjijicj mpes. Jupj la tjiji mpes, quina polel lijicj jupj jos jin. Malala cupj, mop'in ma lijicj cupj gjuisas jin quinam. Cupj polel lijicj Dios jos jin.

⁴ Dios jostsja t'üc' way nin lijicj Moisés lal tjevele jin, mpes nin la tjiji jupj. Jupj tjevele pajal 'üsüs.

Jupj Cjües qjuis capj p'ya'sa ne nin lijicj jupj tjevele jin. Quina ma lijicj cupj p'iyá qjuisas jin.

⁵ Pülücj nin lajay yupj jisas jin. Yupj sin nin quelel lajay niná yupj jisas mpes. Mop'in nepénowa Dios Cjües jos jin lajay. Jupj jis capj p'ya'sa. Yupj quelel lajay Dios Cjües jos jin la p'in.

⁶ Pajal pülücj nin quelel lajay yupj jisas p'in. Nin lajay ca mal 'awa püné nt'a. La p'a wa quelel lajay Dios Cjües jos jin. Yupj ca mpatjam Dios lal. Ma ca yola nsem pjü mpes. ⁷ T'üc' way nepénowa quelel lajay yupj jisas p'in. Po ma quelel lajay Dios tjevele jin. Ma lajay Dios tjevele jin. Ma polel nin lajay. ⁸ Yupj nin lajay yupj jisas p'in, mpes Dios ma wüi'i yupj lajay mpes.

⁹ Nun ma lojí nujisas jin; t'üc' way Dios Cjües pü'ü nujisas mo'ó, mpes nun ma lojí nun jisas jin. Dios Cjües jos jin quelel lojí. Dios Cjües ma jisas mo'o já'asa, yupj Jesucristo juts'a'á tulucj. ¹⁰ Nun ne jupj juts'a'á. Jesucristo pü'ü nujisas mo'ó. Nun 'üsüs Dios lal, Dios la nutjiji, mpes 'ücj jatja nun jis qjues. Nup'üy nca'liñ p'in, malala la tjüjé mpes.

¹¹ Taca'liqué na, nusin mäjünsü, niswa mpatjaqué Dios Cjües mpes. Dios Cjües pü'ü nujisas mo'ó. Jesucristo tepe'e na, Dios jas tjijyünsa, tüpü'ü niswá. Nin p'iyá ca nsem nun jis lal, Dios Cjües nujisas mo'o pü'ü mpes.

¹² Mpes más 'ücj nin lijicj Dios Cjües jos jin. 'Ücj ma lijicj cupj qjuisas jin. ¹³ Ca nacj nun lovin quelel lojí nun nujisas jin la p'in. Mpes nca'liqué ca, nlawú ca 'awa püné nt'a. Nun ma nin lojí ca nacj. Nun ma quelel malala lojí niswá nujisas jin. Dios Cjües nucopj p'ya'sa, ma quelel malala lojí.

Mpes ca mpatjaqué Dios lal. ¹⁴ Gente lajay na Dios Cjües jos jin, t'üc' way Dios ts'uyupj yupj.

¹⁵ Yas nam locj jeyatsja nun. Lovin locj jeyatsja nun. Nin tulucj quinam. Quina ma locj jeyá. Dios Cjües la nutjiji nun Dios ts'uyupj nu tepyala. Mpes 'ücj velecj Dios lal: “Jipj cupj qjuis Papay”; nin polel velecj Dios Cjües nin liji mpes cupj qjuilal.

¹⁶ Dios Cjües lovin qjuis wala vele t'üc' way Dios ts'uyupj cupj. ¹⁷ T'üc' way Dios ts'uyupj cupj. Dios 'üsüs liji jupj ts'uyupj pjü way mpes. Nin p'iyá 'üsüs la mijis wa cupj mpes, cupj jupj ts'uyupj mpes. Nin p'iyá ca 'üsüs la qjuis mijis, Jesucristo lal 'üsüs la tjiji jinwá. Quina gente malala lajay cupj qjuilal, Jesucristo lal la tjajay jinwá. Dios la tjiji Jesucristo pajal püné tepyala; nin p'iyá más püné nsem cupj jupj mpes.

Dios ca 'üsüs la mijis cupj mpes.

¹⁸ T'üc' way p'a jawas Dios ca 'üsüs la mijis cupj mpes, jupj püné mpes. Po ma nola malala qjuesé palá quinam. Ma nola gente malala nyuca lajay quinam cupj qjuilal. Qjuisas Jesucristo, mpes ma nola. ¹⁹ Dios pjü la tjiji. Pjü animal la tjiji. Yo pjü la tjiji. 'Amá pjü la tjiji wa. Pjü po jisas leñ way ca 'üsüs la mijis Dios jupj ts'uyupj mpes. Ca pjü jus nlayecj yupj ne Dios ts'uyupj. ²⁰ Pjü la tjiji Dios. Malala jis tepyala pjü jilal. Nin tepyala yupj jisastsja mpes tulucj. Dios tjevele ca nin mpalas, mpes nin tepyala quinam. P'a jawas 'üsüs ca jis mpalas niswá. ²¹ Dios la tjiji pjü cya'liñ, pjü mojo. Malala se palá pjü jilal. P'a jawas ma nin mpalas ca. Dios ca 'üsüs la mijis pjü way jupj ts'uyupj jilal. Nin jawas p'iyá, 'üsüs ca jis mpalas Dios la tjiji jilal.

Ma ca nca'liñ niswá, ma ca majam quinam. Ma malala jis mpalas niswá.

²² Dios la tjiji pjü; selecj pjü jisas ma malala jis mpalas niswá. Pjü pajal vyaja javelepj jinwá quinam, way tsjicj quelel mya'na jinwá. Püna mpes nintsja; newa nin. ²³ Nin wa cupj qjuilal. Dios qjuis tje'yaya jupj Cjües. Pü'ü qjuisas mo'ó. Ninana mwalá way Dios qjuesé 'aya. Vyaja velecj wa cupj; po qjuisas leñ way Dios mveles cupj jupj ts'uyupj. Qjuisas leñ way qjuisin mäjünsüs, qjuisí manú qjuis la püt'üs jupj lal. ²⁴ T'üc' way p'a jawas ca mpatjaquecj Dios lal. Ma nin tepyala custjay, nin p'in selecj ca nin mpalas. Ma nin tepyala custjay, mpes li nucucj. Nin tepyala na, ma ca la nucucj. ²⁵ Ma nin tepyala custjay, mpes li nucucj. Po qjuisas ca nin mpalas. Newa li nucucj; newa 'üsüs lijicj Dios jos jin.

²⁶ Nenéyawa ma polel 'üsüs lijicj Dios jos jin. Mpes Dios Cjües qjuis capj p'ya'sa. Dios lal velecj na, ma selecj tsjan cüvelem cupj. Mpes Dios Cjües vele Dios lal cupj mpes. Pajal 'üsüs vele Dios lal. Cupj ma polel velecj jupj vele jin. ²⁷ Dios selé cupj qjuiyola jin. Jupj selé niná jupj Cjües nin jos mpes. Jupj Cjües nin vele jupj lal jupj ts'uyupj mpes. Jupj vele Dios jos jin jupj gente mpes. ²⁸ Pülücj quelel lajay Dios. Dios lis t'ya yupj. Jis capj tjep'ya'sa jis la pon jupj lal. Jupj jostsja ca nin nsem. Mop'in malala se palá yupj nenéyawa. Nin se palá na, selecj Dios pajal jis capj p'ya'sa; nin mpes 'üsüs se palá yupj, niná malala jis tepyala mpes. ²⁹ Dios lovin seletsja pjacj ca jisas nsem Jesucristo. Nosis cjuwatsja na, jupj nin tjevele yupj jupj Jatjam

jinwá nsem. Mpes Jesucristo jüpülüçpan jis tepyala yupj. Jesucristo Dios Jatjam mwalá way jupj, más püné way jupj, mop'in gente pülüçj Dios ts'uyupj jis tepyala wa yupj. Nin jostsja Dios. ³⁰ Dios tjevele jupj Jatjam jinwá nsem yupj. Mpes Dios lis t'ya. Mpes yupj 'üsüs quinam jupj lal, nin la tjiji. Noypan yupj quinam, nin lis tjiji.

Jesucristo mpes selecj Dios pajal quelel la qjuisiji.

³¹ Niná mpes p'a wa polel velé napj. Dios qjuis capj p'ya'sa, mpes pjü ma malala polel lajay cupj qjuilal. ³² Dios jas tjejyama jupj Jatjam nosis nt'a la mas cupj mpes. Ma tjevele po ma jutja. T'üc' way jas tjejyama. Nin la tjiji mpes t'üc' way pjü way ca qjuis ma'ayas. ³³ Dios la qjuis t'ya. Dios p'iyá tjevele cupj 'üsüs quinam; nin mpes pjü ma polel jat' javelepj Dios lal cupj po'ó. ³⁴ Pjü ma polel javelepj Dios lal malala cupj. Jesucristo ma nin vele jupj. Jesucristo tepe'e malala nyuca la tjijicj mpes. Jupj jas tjijyünsa la püt'üs niswá. Jupj pajal püné, mpes jupj Popay Dios li'inyampe já'asa. Jupj vele Dios lal cupj mpes. ³⁵ Jesucristo quelel la qjuisiji. Pjü ma polel lajay ne Jesucristo ma quelel la qjuisiji. Lovin ca quelel la qjuis mijis. Ca nacj malala ca qjuis mpalas. Ca nacj pasal ca mvajas cupj qjuilal, ca pasal qjuiyola nsem. Ca nacj gente ca malala la qjuis mijicj, Jesucristo qjuisas mpes. Ca nacj pasal vecj nca'lequec. Ca nacj pülül pjaní p'in nsem, pülüçj cjuwá. Ca nacj p'a ca quelel qjuis mü'ü'nas cupj. Ca nacj yupj ca nin la mijicj, nca'lequec. Mop'in Jesucristo ca quelel la qjuis mijis lovin. ³⁶ Dios Popel vele:

“Jipj mpes, pjü jyawca la p'a wa quelel qjuesé ja'ünan cupj. Malala la qjuesejay.

Gente oveja sa 'ünan jinwá quelel lajay cupj qjuilal. Jisas nca'lequecj”,

Dios Popel nin vele. ³⁷ T'üc' way pasal malala qjuesé palá; mop'in pajal 'üsüs qjuesé palá Jesucristo mpes. Más 'üsüs se coñcocj jupj quinam, malala tepyala mpes. Po qjuisas Jesucristo, jupj qjuis capj p'ya'sa mpes. Pasal quelel la qjuisiji.

³⁸⁻³⁹ Jesucristo cupj qjuis Jepa Püné. Jupj mpes selecj Dios quelel la qjuisiji. Cya'lequecj na nin p'iyá. Pyatjaquecj na nin p'iyá. Malala qjuis tepyala na nin p'iyá. P'a jawas ca nin p'iyá nsem. Newa Dios ca quelel la qjuis mijis. Angelpa ma polel lajay ne Dios ma quelel la qjuisiji. La p'a wa jay la p'a'á nt'a, nin p'iyá. Jepapan yupj, 'ücj jis la jütütj la p'a; newa nin. Jepa malalapan ma polel lajay ne Dios ma quelel la qjuisiji. Jay la p'a'á po'o patja nin p'iyá, 'amá 'alá patja nin p'iyá; ma polel lajay ne Dios ma quelel la qjuisiji. Pjü way Dios la tjiji popé, cjuwá tsjan ca nin la cüjay ne Dios ma quelel la qjuisiji. Dios lovin ca quelel la qjuis mijis.

9

Dios jostsja judiopan mponecj jupj lal.

¹ Napj se coñ Jesucristo, mpes ca nun jis wala mvelé tsjan t'üc' way. Ma ca la ntsawil napj. Napj selé t'üc' way ca nun jis wala mvelé. Dios Cjües najas mo'o pü'ü, jupj nawala vele t'üc' way velé napj.

² Nun jis wala velé napj pajal 'aplijila. Napj pasal nola lovin la p'a wa judiopan mpes. Napj yupj sin popa. ³ Napj 'üsüs Dios lal; Jesucristo juts'a'á

napj. Mop'in la p'a wa judiopan malala Dios lal; Jesucristo juts'a'á tulucj yupj. Napj quelel jis capj p'yacj. Más 'ücj napj lal Dios ncapj ntülüs, Dios ma jis capj ntülüs yupj. Más 'ücj napj lal napj Jesucristo juts'a'á tulucj, yupj Jesucristo juts'a'á nsem. Ma polel nin lejay napj yupj mpes. ⁴ Judiopan yupj. Püna yupj Dios ts'uyuptsja, Dios lis tjiji. Yupj nt'a tjac' na, pasal tjejyawca jupj mpes, tjunuc yupj. Jis wala tjevele tsjan la mijis gente jis lal. Wola tjevele Moisés lal tsjan jostsja gente la mijicj. Jas tjejyama Moisés nin la veles yupj jis lal. Jis wala tjevele tsjan la mijicj Dios wo nt'a. Jis wala tjevele p'a jawas Yom pjaní ncuwim jis capj la p'acj. ⁵ Püna judío noypan tapatja. Judiopan quina patja yupj sin popa p'iyá püs naya patja. Cristo yupj sin pópatsja wa püs naya tüpü'ü. Yom tepyala jupj. Más 'ücj pjü gente lovin 'üsüs javelepj Dios po'ó. Jupj jyü'ta jun ta'á. Amén.

⁶ T'üc' way Dios tjevele tsjan la mijis judiopan mpes. Dios ma la tsyawilí. La tjiji jupj tjevele jin. Judiopan pülücj Dios juts'a'á tulucj la p'in. ⁷ Abraham ts'uyupj popa p'iyá püs naya tapatja pülücj waytsja yupj. Mop'in yupj nepenowá Abraham jinwá tulucj. Dios sa coñ tulucj yupj. Nin mpes Dios tjevele Abraham lal: “Napj le t'a jetjam Isaac ts'uyupj sin popa p'in; yupj jipj ts'uyupj sin popa nsem napj lal”. ⁸ Mpes qjuisin 'yüsa Abraham ts'uyupj sin popa pülücj Dios ts'uyupj tulucj. Abraham popa pjaní tepyala Dios tjevele mpes p'in. Niná Abraham popa Dios lal. Jupj ts'uyupj sin popa Abraham sin popa Dios lal, mpes 'üsüs se palá yupj. ⁹ Niná Dios tjevele Abraham

lal. Tjevele: “Año pjaní tepyala na, ca ncuwis. Jipj jets'om, Sara, ma'nus ca yom tsjicj”, Dios nin tjevele Abraham lal.

¹⁰ Abraham jatjam Isaac lotsja. Jupj püna tüpü'ü, cupj jupj popa p'iyá püs naya pyatjaquecj. Abraham jatjam pjaní la t'ya Dios. Jupj ne Isaac. Isaac jats'om Rebeca lotsja. Tsjictjacj mat'e tjemya'na.

¹¹⁻¹² Dios pjaní p'in la t'ya. Jupj jostsja jin, nin la t'ya. Tjevele Rebeca lal: “Jetjam mwalá tsji' la mijis jetjam ppyapja mpes”. Dios jostsja ca nin mpalas jupj jostsja jin, mpes nin tjevele jupj lal. Dios nin tjevele sejamay way tsjictjacj já'asatsja na p'in. Tsjictjacj malala la tjajay tulucj, 'üsüs la tjajay tulucj custjay. Dios pjaní la t'ya, tsjicj niná la tjiji mpes tulucj. Pjaní la t'ya jupj jostsja mpes p'in.

¹³ Dios Popel vele: “Napj quelel la tjajay Jacob. Esaú po ma najastsja.”

¹⁴ Nepénowa ca mvelecj ca nacj: “Dios pjaní la t'ya jupj jostsja mpes p'in; la p'a ma la t'ya. Malala la tjiji Dios.” Nin javelepj malala. ¹⁵ Dios tjevele Moisés lal: “Nepénowa napj ca quelel jis capj mp'acj. Mpes napj ca jis capj mp'acj yupj. Nepénowa jilal napj 'üsüs quelel lejay. Mpes ca 'üsüs la mejay yupj jilal”, Dios nin tjevele Moisés lal. ¹⁶ Mpes qjuisin 'yüsa Dios lis t'ya gente yupj jisas mpes tulucj. Lis t'ya yupj lajay mpes tulucj. Lis t'ya jupj p'iyá quelel jis capj mp'a'sas mpes.

¹⁷ Dios Popel vele Dios tjevelá egiptopan jis jepa lal. Tjevele: “Gente ca jus nlayecj pajal püné way napj. Niná jus nlayecj ca, napj ca la mya jay mpes. Jun ta'á gente ca sin mü'üsüs napj nin po'ó. Nin ca sin mü'üsüs napj ca la mya jay mpes. Nin mpes

nin la tjejay jipj jepa tepyala”, Dios nin tjevele jupj lal. ¹⁸ Mpes qjuisin 'yüsa Dios quelel jis capj p'ya'sa nepenowá. Yupj jis capj p'ya'sa. La p'a gente nin quelel lajay yupj jisas jin la p'in, egiptopan jis jepa jinwá. Mpes Dios ma quelel jis capj p'ya'sa. Lovin nin lajay yupj jisas jin. Ma lajay Dios jos jin.

¹⁹ Ca nacj nun popa pjaní napj lal mveles: “Dios ma jis capj p'ya'sa nepenowá. Mpes malala Dios nin vele malala la tjajay yupj. Yupj nin lajay jupj jostsja mpes p'in. P'a casá ma polel lajay.” ²⁰ P'a casá nola napj. Napj ca mvelé jupj lal tsjicj way jupj, malala Dios lal tjevele niná. Dios la tjiji jupj, mpes malala jupj vele Dios lal niná. Yom tsjo'oy liji na, 'amá ma jyü'ta yom lal. Ma vele 'onin ne nin la ntjejay. ²¹ Tsjo'oy ts'yawa jupj jos jin liji 'amá lal. 'Amá pjaní way popa tsjo'oy nepénowa ts'yawa. Nepénowa c'a tulucj liji. 'Ücj 'ots'ots' way la jon. Malala jupj, pjaní p'in jaylacj. Nepénowa c'a way liji, 'üsüs yustapj, pülücj jaylacj.

²² Nin p'iyá Dios lal. Jupj pjü gente la tjiji. 'Ücj liji jupj jos jin yupj jis lal. Yupj nepenowá malala lajay lovin. Püna Dios tjevele ca pjü malala jis mpalas yupj. Dios quelel jis capj tyüla malala lajay, ne nin ca la mijis. Nin mpes ca gente nucucj jupj po ma jos yupj malala lajay, ca nucucj wa pajal püné way jupj. Mop'in nin, ma nin liji custjay. Jupj li nucú, jupj quelel 'üsüs liji mpes. ²³ Gente p'a wa quelel lajay Dios jos jin. Dios jis capj p'ya'sa. Jos jus nlay pajal 'üsüs way jupj, püné way wa. Püna nosis cjuwatsja na, jupj tjevele 'üsüs ca la mijis yupj mpes. ²⁴ Nin mpes Dios qjuis capj p'ya'sa. La qjuis t'ya. Cupj nepénowa judiopan. Nepénowa

judiopan tulucj. ²⁵ Oseas tepyaca Dios tjevele jin.
Niná Dios Popel. Tepyaca:

“Nepénowa jájtatsja,
yupj napj nats'a'á tuluctsja.
Quina napj ca mvelé yupj napj nats'a'á.

Nepénowa jájtatsja,
ma quelel lis tjejay napj.
Quina napj ca mvelé napj quelel la sejay.’

²⁶ Yupj tjatja nt'a, jupj jis wala tjevele:
‘Nun napj negente tulucj’.

Ne'aj p'iyá, ca mveles nun Dios jatjampan.
Jupj ne pü'ü lovin.”

Oseas nin tepyaca.

²⁷ Isaías tepyaca judiopan sin po'ó. Tepyaca:
“Israel püna tüpü'ü.

Judiopan jupj ts'uyupj popa p'iyá püs naya
tapatja.

Pasal pülücj yupj. Sus pe tsjictjacj pasal pülücj 'üsü
la nt'a.

Nin p'iyá judiopan pasal pülücj lyawuri.

Mop'in nepénowa p'in Dios ca jis capj mp'a'sas.

²⁸ Qjuis Jepa Dios tjevele jupj ca jis capj ntülüs
nosis casá patjá.

Mpes t'üc' way ca nin la mijis jupj tjevele jinwá.
Pasal leñ way ca nin la mijis.”

Isaías nin tepyaca.

²⁹ Isaías p'a wa tepyaca wa. Nin ca mpalas jupj
tepyacá. Tepyaca:

“Pjü tecya'liñ Sodoma po'ó, Gomorra po'ó 'ots'ipj.
Mpes yupj sin popa p'iyá leñ quinam.

Newa pasal 'üsüs Dios. Mpes ma ca nin mpalas
judiopan jilal.

Yupj jis ts'uyupj popa p'iyá püs naya mpatjam wa,

Dios nin la mijis ca nin mpalas.
 Dios más püné pjü jilal.
 Jupj angelpan si jütüta.”
 Isaías nin tepyaca.

T'üc' way judiopan ma topon Jesucristo mpes pyatjaquecj.

³⁰ Napj ca mpac tsjan najas nun nusin 'yüsa mpes. Judiopan tulucj ma yólatsja ncu 'üsüstsja yupj Dios lal. Quina yupj 'üsüs Dios lal, nin jis tepyala Dios lis tjiji. Yupj topon jupj tjevele jin, mpes nin la tjiji jupj. ³¹ Judiopan la tjajay Moisés tjevele p'in. Yólatsja 'üsüs nsem yupj Dios lal nin la tjajaytsja mpes. Newa ma polel lajaytsja pjü way Moisés tjevelá. ³² Napj ca nun jis wala mvelé 'onin ne nin tepyala, yupj ma 'üsüs jis tepyala Dios lal. Yupj ma topon yupj 'üsüs nsem Dios lal, Dios lal japon na. Yupj topon yupj 'üsüs nsem Dios lal nin la tjajay na Moisés tjevele jin. Mop'in ma nin jis tepyala yupj. Pe mpes tepejoñ jinwá jis tepyala. Ma ne'as tjil Dios nt'a. Jesucristo niná pwen jinwá.

³³ Dios Popel vele:

“Tjapja'aqué nun.

Napj la t'ya yom pjaní pajal 'üsüs.

Pe 'üsüs jinwá jupj, 'ücj jas la jünsüs wosis.

Sión nt'a jas müjünsüs nawá, napj nts'uyupj patja nt'a.

Nepénowa pejoñ niná pe po'ó,

yupj ma japon mpes.

Pe niná si tülüna liji.

Nin tulucj jupj lal japon jis lal.

Dios lovin ma ca mveles yupj malala.”

10

¹ Natjampan, po najas judiopan 'ücj ca mpatjam Dios lal. Po le mon Dios lal ca nin nsem. ² Napj selé yupj po quelel lajay Dios jos jin. Mop'in nin ma 'üsüs sin tji'yüsa tsjan jos Dios. ³ Ma sin 'yüsa gente 'üsüs Dios lal se palá, Dios liji mpes p'in. Yupj yola 'üsüs nsem yupj Dios lal yupj p'iyá lajay mpes. Ma lajay Dios jos jin, mpes newa malala yupj Dios lal. ⁴ Yupj jisas yupj 'üsüs nsem Dios lal. Nin jisas yupj lajay na Moisés tepyacá. Mop'in ma nin se palá Moisés tepyaca jin lajay mpes; ma polel lajay pjü way jupj tepyaca jin. Quina yupj 'üsüs polel nsem Dios lal nin japon na Dios tjevelá Jesucristo po'ó.

⁵ Moisés tepyaca tsjan niná Dios jostsja gente la mijicj. Tepyaca gente 'üsüs se palá Dios lal nin lajay na jupj tjijyü'tá. Tepyaca: “Niná lajay na, 'ücj ca mpatjam Dios lal”. ⁶ Dios vele p'a mpes ca gente 'üsüs se palá jupj lal; yupj japon mpes ca nin nsem. Jupj vele: “Ma tjowelé nunwá Dios pü'ü nt'a nlawú Cristo ncunú nosis nt'a. Ma polel la müjí ne nin. ⁷ Ma tjowelé nunwá nun nlawú tecya'liñ nt'a la mpalá Cristo.” ⁸ Jupj vele: “Nun nasa nusin tji'yüsa napj tjevelé. Nun welé napj tjevelé. Nun nujola niná.” La p'a jilal nin velecj Dios tjevele jin. Jupj tjevele gente japon na Cristo lal, 'üsüs nsem yupj jupj lal. ⁹ Dios jos nun welé Jesucristo Jepa Püné. Jupj jos nun poné jupj jas tjijyünsa Jesucristo, nyucunú tepyala jupj niswá. Nin lojí na, ca mpatjaqué Dios lal. ¹⁰ Nun poné na, Dios la nusiji 'üsüs nsem nun jupj lal. La p'a jilal welé na nin poné, ca mpatjaqué nun Dios lal. Nin mpes ca nin nsem. ¹¹ Dios Popel nin vele: “Nepénowa jupj

lal japon. Dios lovin ma ca mveles yupj malala”.
¹² Yupj nepénowa ca judiopan nsem. Nepénowa ca judiopan tulucj nsem. Qjuis Jepa Jesucristo Jepa jupj pjü way yupj mpes. Nin p'iyá yupj jupj lal. Judiopan jilal pasal 'üsüs la siji, nin la mon na. Nin p'iyá liji judiopan tulucj jilal. ¹³ Dios Popel vele: “Yupj la mon Dios lal jupj ca perdonar lis mijis qjuis Jepa Püné 'üsüs la tjiji mpes, t'üc' way Dios ca perdonar lis mijis. Lovin ca mpatjam jupj lal. Pjü nin lajay, pjü ca mpatjam jupj lal”, Dios Popel nin vele. Nin liji judiopan jilal, judiopan tulucj jilal 'ots'ipj.

¹⁴ 'Ücj polel la mon, nin topon na Dios tjevele qjuis Jepa Jesucristo po'ó. 'Ücj polel japon, sin tji'yüsa na jupj tjevele mpes. 'Ücj polel sin 'yüsa, la p'a niná jis walap'a'a javelepj na. ¹⁵ 'Ücj yupj jis walap'a'a javelepj, la p'a sin tjajam na. Dios Popel vele: “Gente javelepj tsjan niná Dios pajal 'üsüs la tjiji gente mpes. Yupj jiquil na nin la veles, jis tsjam 'üsüs yustapj jinwá cupj qjuis lal yupj tjiquil mpes.” Dios Popel nin vele. ¹⁶ Pasal pülücj ma jisastsja yupj tjowelepj. Isaías nin tepyaca. Isaías profétatsja jupj. Ninana jupj tjevele Dios lal: “Yupj ma topon cupj tjevelecj jipj mpes”, nin tepyaca. ¹⁷ Mpes qjuisin 'yüsa, mwalá way gente sin 'yüsa Dios tjevelá qjuis Jepa Jesucristo po'ó. Sin tji'yüsa na nin japon. Sin 'yüsa Dios tjevelá, p'a jis wala javelepj na Jesucristo po'ó.

¹⁸ Ca nacj nepénowa javelepj judiopan ma tjepjyacañ Dios tjevelá qjuis Jepa Jesucristo po'ó. T'üc' tjepjyacañ yupj. Dios Popel vele:

“Gente jun ta'á patja, nin tjepjyacañ yupj tjowelepj.

Niná tjowelepj jun ta'á.”

Dios Popel nin vele.

¹⁹ Ca nacj nepénowa javelepj judiopan ma sin tji'yüsa yupj tjepjyacañ mpes. Sin tji'yüsa yupj. Moisés tjevele Dios tjevele jin. Dios tjevele:

“Nun ca majamaqué judiopan tulucj jilal,
napj ca la numejay.

Nun ca ts'i mi'iná yupj jilal,
napj ca la numejay.

Yupj ma ca jus nlayecj napj nin po'ó,
mop'in napj ca 'üsüs lis mejay,
ne ts'i mi'iná nun.”

Dios nin tjevele. ²⁰ Isaías tjevele wa Dios tjevele jin. Ma lecj tjejá tjevele niná Dios mpes. Dios tjevele:

“Gente nepénowa ma la na paltsja;
mop'in la nyüjüsüñ napj lal.

Ma la tjomon napj ncuwis yupj nt'a;
mop'in napj lay ntepalá yupj jilal.”

Dios nin tjevele. ²¹ Dios tjevele wa judiopan sin po'ó. Tjevele:

“Lovin jis walap'a'a la tjemyay napj,
jis la cuwis yupj.

Yupj 'üsüs nsem napj lal nin quelel la sejaytsja
napj.

Newa yupj ma quelel lajay napj najas jin.

Lovin ma pjyacañ napj velé.”

Dios nin tjevele judiopan sin po'ó.

11

Dios 'üsüs liji wa judiopan mpes.

¹ Mpes nepénowa javelepj ca nacj Dios ma jos jupj gente. (Jupj gente judiopan yupj.) Yupj javelepj t'üc' tulucj. Napj selé jupj jos napj. Judío napj. Abraham ts'uyupj popa p'iyá püs naya pü'üs wa napj. Benjamín ts'uyupj popa p'iyá püs naya pü'üs napj. ² Dios jos jupj gente custjay. Püna lis t'ya nosis cjuwatsja na. Newa nin jos yupj custjay. Nun solejé Dios Popel vele Elías po'ó. Elías tjevele Dios lal judiopan sin po'ó. Tjevele yupj lajaytsja 'üsüs tulucj. ³ Tjevele: “Judiopan tjü'ünan jipj profetapan. Jipj lal tja'ayapj nt'a, pe palá ts'i, jis tecyawaja la tjajay. Quina napj p'in najas jipj. Quelel na 'ünan wa napj quinam”, Elías nin tjevele Dios lal. ⁴ Nun nujola pyala Dios wola tjevele Elías lal. Tjevele: “Siete mil po jisas napj custjay. Jis tjejyamá napj ne yupj jisas napj custjay. Lovin ma jis tic' jin tjijyünsünüñ yupj Baal nt'a, Baal Dios tulucj jupj”, Dios nin tjevele Elías lal.

⁵ Newa nin quinam. Dios lis t'ya wa judiopan nepénowa. Lis t'ya jupj nin jostsja mpes. ⁶ T'üc' way Dios lis t'ya jupj nin jos mpes p'in. Lis t'ya yupj 'üsüs lajay mpes tulucj. Nepénowa javelepj jupj lis t'ya yupj la tjajay mpes. Nin tulucj. Nin javelepj na, javelepj Dios jupj sin jos mpes tulucj lis t'ya yupj.

⁷ Mpes qjuisin 'yüsa judiopan po jisastsja yupj 'üsüs nsem Dios lal, pajal yólatsja yupj niná jisastsja mpes. Mop'in ma nin jis tepyala. Yupj sin popa nepénowa p'in Dios lis t'ya, ne 'üsüs jis tepyala yupj Dios lal. Jupj la tjiji la p'a witjacj ma polel sin tji'yüsa t'üc' way. ⁸ Dios Popel vele:

“Dios la tjiji yupj lovin jinañ jinwá.

Mpes ma sin 'yüsa tsjan niná yupj januc,
 ma polel sin 'yüsa yupj pjyacañ.
 Newa nin custjay.”

Dios Popel nin vele.

⁹ David tjevele wa yupj sin po'ó. Tjevele:

“Yupj la pülücj fiesta lajay Dios mpes.

Yola Dios 'ücj jos yupj mpes.

Yola mpes ca ma sin mü'üsüs t'üc' way.

Najas yupj jis fiesta walan 'alama jinwá nsem
 yupj jis lal.

Najas ca malala jis mpalas yupj, yupj lajay mpes.

Nin ca jis mpalas yupj malala la tjajay mpes.

¹⁰ Najas yupj ma ca polel sin mü'üsüs t'üc' way.

Lovin ca la mijicj Moisés tjijyü'tá la p'in.

Costa way niná.

Mpes lovin pasal t'ü ntjamacj jinwá ca nsem.”

Dios nin tjevele.

Dios la siji judío tulucj 'üsüs se palá wa jupj lal.

¹¹ Nepénowa nin javelepj ca nacj, judiopan ma jisastsja Jesucristo, mpes Dios lovin ma ca jos nsem judiopan pjü. Niná t'üc' tulucj. Judiopan ma jisastsja Jesucristo, mpes Dios la tjiji judiopan tulucj 'ücj mpatjam jupj lal. Jupj jostsja judiopan jyamanañ, mpes nin la tjiji jupj. ¹² Judiopan ma la tjajaytsja Dios jostsja jin. Mpes Dios pasal 'üsüs lis tjiji judiopan tulucj jilal. Judiopan ma 'üsüs jis tepyala Dios lal. Mpes wa Dios pasal 'üsüs lis tjiji judiopan tulucj jilal. P'a jawas Dios ca la mijis más 'üsüs mpalas judiopan tulucj jilal. Nin ca la mijis judiopan pjü way 'üsüs se palá na Dios lal.

¹³ Quina quelel pyac judiopan tulucj mpes la p'in. Apóstol napj nun mpes. Dios nin tjejyama

la veles nun jilal jupj mpes. Niná Dios jos napj lejaj, po 'üsüs niná. Nin velé judiopan jilal. ¹⁴ Judío napj. Najas judiopan jyamanariñ nin januc na Dios 'üsüs la nusiji. Mpes ca jisas nsem wa Jesucristo ca nacj, ne yupj 'ücj ca mpatjam wa Dios lal, Dios ca nin lis mijis. ¹⁵ T'üc' way judiopan ma topon Dios jostsja jin. Mpes Dios ma jostsja yupj. Jupj jostsja judiopan tulucj. Yupj jupj jomicapan jis tepyala. P'a jawas ca jos nsem judiopan niswá. Yupj tecya'liñ jinwá quinam. P'a jawas janucun jinwá ca nsem, Dios ca lis mijis.

¹⁶ Judiopan pan püm jinwá yupj. Pan püm popé tsjicj way ja'ayapj Dios mpes, mpes pan püm jas tüpwes Dios juts'a'á. Nin p'iyá yo lal. Ts'üil Dios juts'a'á, mpes pjwel jas tüpwes Dios juts'a'á. ¹⁷ Yo olivo mpes ca mvelé. Judiopan jupj pjwel witjacj jinwá. Jupj pjwel witjacj pülücj nasa t'yüjü. Dios ma 'üsüs liji judiopan nenem jilal quinam. Yo olivo gjuisiyas mo'o toñca, jupj pjwel witjacj t'yüjü, teque'e, sey tyo'na olivo 'üsüs nt'a, tji'yü'sa. Mpes 'üsüs se palá niná pjwel witjacj, yupj olivo 'üsüs popa jis tepyala mpes quinam. Nun judío tulucj. Nun qjuí pjwel jinwá. 'Üsüs nu pyala quinam. Dios tjevele jupj ca 'üsüs la mijis judiopan jilal, nin p'iyá ca la mijis nun jilal. ¹⁸ Nin mpes najas ma nujola nsem nun más 'üsüs judiopan jilal. Nun nin welé nun más 'üsüs yupj jilal ca nacj. Malala nin. Nujola tapalas, pjwel witjacj p'in jinwá nun. Judiopan ts'üil jinwá yupj. Pjwel witjacj si t'ünü ts'üil mpes. Ts'üil pjwel witjacj mpes t'yüna tulucj.

¹⁹ Ca nacj nun mvelé ca: “Yo 'üsüs jupj pjwel witjacj Dios tji'yula. Judiopan pülücj niní pjwel

witjacj jinwá. Malálatsja yupj. P'a pjwel witjacj Dios teque'e, sey tyo'na la tjiji. Ni pjwel witjacj jinwá cupj. Cupj más 'üsüs yupj jilal", ca nacj nin mvelé ca nun. Malala nin welé. ²⁰ T'üc' way Dios yo 'üsüs jupj pjwel witjacj tji'yula. Judiopan pülücj niní pjwel witjacj jinwá. Yupj ma topon jupj tjevele jin, mpes Dios ma 'üsüs la siji quinam. Pjwel witjacj la p'a sey tyo'na la tjiji. Ni pjwel witjacj jinwá nun. Dios 'üsüs la nusiji nun poné mpes la p'in, jupj tjevele po'ó poné. Mop'in ma nujola nsem nun p'iyá noypan. ¡In tjajama nun! ²¹ T'üc' way yo 'üsüs pjwel witjacj t'yüjü Dios. Judiopan niní pjwel witjacj jinwá. Dios ma 'üsüs la siji quinam. Pjwel witjacj la p'a sey tyo'na la tjiji Dios. Ni pjwel witjacj 'ücj polel t'yüjü wa nin jos na. Ni pjwel witjacj jinwá nun. Dios lal ma poné na, ma ca 'üsüs la numijis.

²² Najas nusin 'yüsa Dios 'üsüs liji gente mpes. Mop'in nin, po jis capj tyüla nepenowá. Nepénowa ma quelel japon quinam Dios lal. Dios jis capj tyüla yupj. Ma nin liji nun jilal; 'üsüs la nusiji, jupj tjevele jin poné mpes. Ca nacj p'a jawas ma ca mponé nsem Dios lal. Mpes ma 'üsüs la numijis niswá. Nun yo pjwel t'yüjü witjacj jinwá nsem. ²³ Judiopan pjwel witjacj t'yüjü jinwá. Dios polel sey tyo'na la siji, mpes 'üsüs jis mpalas niswá. Judiopan niswa japon na, Dios 'üsüs lis mijis niswá.

²⁴ Yo olivo qjuisiyas toñca, jupj pjwel witjacj Dios t'yüjü. Sey tyo'na la tjiji olivo 'üsüs lal. Costa way ni pjwel witjacj 'üsüs nsem; mop'in Dios polel liji ca nin nsem. Nun ni pjwel witjacj jinwá. Olivo 'üsüs jupj pjwel witjacj Dios t'yüjü. Dios polel sey

tyo'na liji niswá, ne 'üsüs nsem yupj niswá. Ni pjwel witjacj olivo 'üsüs juts'a'á p'iyá, mpes costa tulucj. Judiopan ni pjwel witjacj jinwá.

T'üc' way p'a jawas judiopan 'üsüs nsem Dios lal, nin la mijis jupj.

²⁵ Natjampan, Dios la tjiji judiopan t'üc' way ma polel sin 'yüsatsja. P'a jawas t'üc' ca sin mü'üsüs. Quina judiopan tulucj pülücj ca jisas nsem Dios. Yupj pjü topon na Dios lal, judiopan t'üc' way ca polel sin mü'üsüs niswá; Dios ca la mijis ca nin nsem. Yas nam pjü ma salejeptsja tsjan la mijis Dios judiopan jilal, judiopan tulucj jilal 'ots'ipj. Najas nun jus nlayé jupj nin la siji yupj jilal. Najas jus nlayé, mpes ma mvelé ca nun más 'üsüs judiopan jilal. ²⁶ Judiopan ca mpatjam Dios lal, jupj ca lis mijis ca nin nsem. Dios Popel vele:

“Yom pjaní ncuwim joc' mpe, joc' Sión ló. Judiopan 'üsüs nsem Dios lal, nin lis mijis.

Ma ca quelel malala la mijicj niswá,
nin la mijis jupj.

²⁷ Jupj mpes, ma ca nola nsem
malala nyuca la tjajay.

Püna napj tjevelé nin ca la mejay.”

Dios Popel nin tjevele.

²⁸ Judiopan ma topon Dios tjevele jin Jesucristo po'ó. Mpes yupj ma 'üsüs Dios lal. Nin mpes 'üsüs nu tepyala. Newa nin, Dios quelel la siji judiopan; püna lis t'ya yupj. Püna tjevele judiopan mwalá jilal nin la mijis judiopan mpes. ²⁹ Dios lis t'ya judiopan, jis tje'yaya wa yupj jilal. Lovin ma ca mveles malala nin lis t'ya. ³⁰ Yas nam nun ma la tjüjí Dios jostsja jin. Mop'in nin, Dios nucopj

tjep'ya'sa; jupj la nutjiji nun 'üsüs quinam jupj lal. Judiopan ma la tjajay jupj jostsja jin, mpes Dios 'üsüs la nutjiji. ³¹ Quina judiopan ma lajay Dios jos jin. Mop'in Dios ca jis capj mp'a'sas wa yupj, jupj nucopj tjep'ya'sa mpes. ³² T'üc' way pjü judiopan, pjü judiopan tulucj 'ots'ipj, ma la tjajay Dios jos jin. Pjü way 'üsüs tulucj Dios lal. Dios sin 'yüsa liji pjü way yupj ma lajay jupj jos jin. Jupj quelel jis capj p'ya'sa pjü way, mpes nin liji jupj. Nin jisas na nin liji. Dios la siji yupj 'üsüs se palá jupj lal.

Más 'ücj 'üsüs velecj Dios po'ó.

³³ Dios pajal 'üsüs way liji gente jis lal.

Jupj lovin selé 'onin 'üsüs way liji yupj jis lal.

Pjü selé jupj. La p'a ma sin 'yüsa tsjan mpes nin liji lijá.

Dios vele nin la mijis, pjü ma sin 'yüsa tsjan mpes nin la mijis.

³⁴ Dios Popel vele: “Pjü way ma sin 'yüsa tsjan jola gjuis Jepa Dios.

Pjü ma salejepj Dios selé jin.

Ma polel javelepj tsjan más 'ücj la mijis jupj.

³⁵ Pjü gente ma polel ja'ayapj Dios lal.

Pjü jupj juts'a'á.

Dios ma level liji pjü jilal.” Dios Popel nin vele.

³⁶ Dios pjü la tjiji.

Jupj liji wa pjü 'ücj patja.

Pjü way jupj mpes la tjiji.

Pjü ca jus nlayecj püné way jupj.

Najas pjü way 'üsüs javelepj Dios po'ó lovin.

Najas ca nin nsem.

12

Pablo pyaca tsjan jos Dios ca cupj la mijicj.

¹ Qjuisin 'yüsa Dios 'üsüs la tjiji cupj mpes. Dios nucopj tjep'ya'sa; nun 'üsüs jupj lal quinam la nutjiji jupj. Mpes po najas nun 'oyá nun p'iyá Dios lal. Yom animal 'yaya na Dios lal, pjü 'yaya, Dios juts'a'á nsem. Nin p'iyá, najas nun 'oyá nun p'iyá Dios lal. Pjü lojí, Dios mpes la müjí. Jupj jos jin la müjí p'in. Nin lojí na, t'üc' way nujola püné way jupj. T'üc' way quelel lojí jupj. ² Ma la müjí Dios ma jisas lajay jinwá. Lovin nujola t'as Dios jos jin, mpes ma ca quelel la müjí yupj jisas jinwá. Mpes ca polel sin mü'üsüs Dios jos jin. Jupj jos pasal 'üsüs way. Lojí na jupj jos jin, 'ücj jos jupj. Más 'ücj lojí jupj jos jin.

³ Dios pasal 'üsüs way la tjiji napj mpes. Nin tjejyama la veles nun jilal. Mpes nun jilal velé jupj jos ma nujola nsem nun p'iyá noypan. Dios qjuis tje'yaya cupj qjuilal ne 'ücj polel lijicj jupj jos jin. Niná mpes p'in po nujola t'as. Dios jos nin nujola. ⁴ Pjü way cupj jüp'üy pjaní jinwá. Mop'in mos jana, tsjom jana wa, pülücj jana jüp'üy po'ó. Mos ma liji tsjom jinwá. Tsjom ma liji mos jinwá. Jun ma liji pjots' jinwá. Ma nin p'iyá lajay yupj. ⁵ Nin p'iyá, cupj pülücj. Mop'in 'a mulú tsji' lijicj Jesucristo mpes. Cupj pjü way Jesucristo juts'a'á, mpes cjay pjaní jinwá cupj. Mop'in p'a casá lijicj. ⁶ Cupj polel tsji' lijicj Dios mpes, jupj Cjües qjuis tje'yaya mpes. Ma nin p'iyá polel lijicj pjü; Dios qjuis tje'yaya pjü p'a casá 'ücj lajay, jupj quelel la qjuisiji mpes. Jupj qjuis tje'yaya 'ücj lijicj, más 'ücj nin lijicj. Nepénowa 'ücj polel javelepj Dios mpes, jupj jis tje'yaya mpes.

Más 'ücj yupj niná javelepj. Nepénowa japon Dios jos pülücj javelepj. La p'a japon Dios jos tsjicj way p'in javelepj. Más 'ücj yupj javelepj yupj yola jin. ⁷Dios jis tje'yaya nepénowa 'ücj polel jis capj jap'acj la p'a. Mpes más 'ücj jis capj jap'acj la p'a. Dios jis tje'yaya nepénowa 'ücj polel sin 'yüsa lajay. Mpes más 'ücj sin 'yüsa lajay. ⁸Dios jis tje'yaya nepénowa 'ücj javelepj la p'a jilal más 'ücj ca yupj la mijicj Dios jos jin. Mpes más 'ücj lovin nin javelepj. Dios jis tje'yaya nepénowa 'ücj polel ja'ayapj la p'a jilal nin jisas na. Mpes 'üsüs way pülücj ja'ayapj. Dios jis tje'yaya nepénowa 'ücj jajütütj Dios ts'uyupj. Mpes más 'ücj 'üsüs jajamapj Dios ts'uyupj. Nepénowa 'aplijila se palá, malala se palá na la p'a. Dios jis tje'yaya mpes, yupj 'üsüs polel jis capj jap'acj. Más 'ücj wí'íñ jis capj jap'acj na.

⁹Más 'ücj nun pjü quelel la sojí la p'a. Mpes ca 'üsüs la müjí la p'a jilal. Po ma ca nujola nsem malala mpes. Lovin ca nujisas nsem tsjan 'üsüs way. ¹⁰Dios ts'uyupj nun jis pülücpan jinwá, mpes lovin pajal quelel lis müjí yupj. Pasal 'üsüs way mvelé la p'a po'ó. Ma 'üsüs mvelé nun p'iyá po'ó. ¹¹Ma nu mpjasas nun. Yümücj tsji' la tjüjí gjuis Jepa Jesucristo mpes. Lovin nin la müjí jupj jos jin. ¹²Solejé 'üsüs ca nu mpalas, Dios ca nin la mijis nun mpes. Mpes lovin 'ücj nujisas t'as mpatjaqué nun. Pajal malala nu pyala na, newa 'üsüs la müjí Dios jos jin. Lovin tjowelé Dios lal. ¹³Dios ts'uyupj jisas na, jis ma'ayá. Dios ts'uyupj campa jiquil na, jis ma'ayá jis la las yupj, jis ma'ayá wa jinañ nun jis wa nt'a.

¹⁴Gente malala nyuca la nusejay na, la tjomoná

Dios lal jupj ca 'üsüs la mijis yupj jilal. Ma tjowelé malala la mijis yupj jilal. ¹⁵ La p'a 'ücj jisas na, 'ücj nujisas wa t'as nun yupj 'ücj jisas mpes. La p'a 'aplijila na, 'aplijila wa t'as nun yupj 'aplijila mpes. ¹⁶ Najas nun pjü way nin p'iyá nujola nsem. Po ma la mve'lé nunwá. Ma nujola nsem nun más 'üsüs la p'a jilal. Tjowelé nun cjuwá jilal, jis capj tocořca nun. Ma nujola nsem pasal solejé nun.

¹⁷ Gente malala la nusejay na, ma malala la müjí yupj jilal. Gente januc nun lojí. Mpes 'in tjajama 'üsüs la müjí lovin. ¹⁸ Ma la mve'lé nun la p'a jilal. Ma la mpa'ná pjü jilal. T'üc' way la p'a ca quelel la velel nun jilal. Ca quelel la palan wa nun jilal. Po ma mwalá way la tjowe'lé nun. Ma ca quelel la mpa'ná nun.

¹⁹ Natjampan, gente ca malala nyuca la numijis. Dios ca jis capj ntülüs malala lajay mpes. Dios jos nun ma malala lojí yupj jilal. Dios Popel vele: “Malala la tjajay, mpes malala ca jis mpalas; nin ca la mejay napj. Napj p'iyá ca nin la mejay, qjuis Jepa Dios nin vele.” ²⁰ Dios Popel vele tsjan jos jupj ca cupj la mijicj yupj mpes. Vele:

“Nepénowa ma jisas jipj. Newa 'üsüs la mijin.

Vecj cya'liř na, jis tje'yaya jis la las.

'Üsü sive na, jis tje'yaya myü'ün yupj.

Nin lejay na, ca jis maycas yupj malala la tjajay mpes.”

Dios Popel nin vele. ²¹ Gente malala lajay nun jilal. Ca nacj nun malala quelel lojí yupj jilal. ¡Po ma la tjüj! nun! Gente malala lajay na nun jilal, lovin 'üsüs la müjí yupj mpes.

13

La tjüj jepapan jajütütj mpes.

¹ Más 'ücj pjü nin lajay jepapan jajütütj jin. 'Ücj jis la jütütj Dios se 'aya jajütütj mpes. Nin p'iyá pjü jepapan jis lal. Quina jepa pülücj jajütütj. Dios la tjiji mpes p'in 'ücj nin lajay yupj. ² Nepénowa ma lajay yupj jis jepapan tjüjütütj. Mpes yupj ma wa jisas Dios la tjijá. T'üc' way niná; pjü jepapan 'ücj jajütütj Dios se 'aya jajütütj mpes la p'in. Yupj se jütütj ma lajay yupj jajütütj jinwá, jepapan ca jis capj ntülücj.

³ Gente 'üsüs lajay na, ma lacj jeyapj jepapan jilal. Gente ma lajay na jepapan tjüjütütj jin, 'ücj lacj jeyapj jepapan jilal; jepa 'ücj jis capj ntülüs. Nun ma quelel locj jeyá jepapan jilal, mpes 'üsüs la müjí. 'Üsüs lojí na, yupj ca mvelecj 'üsüs nun.

⁴ Niná jepapan Dios jomozopan. 'Üsüs nu pyala yupj lajay mpes. Malala lojí na, más 'ücj locj jeyá nun yupj jilal. Noypan yupj, 'ücj ca nucopj ntülücj. Yupj Dios jomozopan. Dios jos yupj jis capj jatül malala lajay. Mpes gente malala lajay na, jepapan ca jis capj ntülücj. Dios p'iyá la tjiji yupj 'ücj jis capj la tül malala lajay. ⁵ Mpes más 'ücj nin lojí yupj tjüjütütj jinwá. Nun ma jisas yupj ca nucopj ntülücj. Nun solejé wa niná más 'ücj nin lojí.

⁶ T'üc' way yupj jepapan, Dios la tjiji mpes. 'Üsüs lajay 'üsüs lajay jilal. Jis capj jatül malala lajay jilal. Mpes impuesto la mon na, más 'ücj jaylacj lojí. ⁷ Yupj la mon la müjí. Impuesto pjü jaylacj la tjüj jí yupj javelepj na. Yupj noypan jin nujola t'as; 'üsüs tjowelé yupj sin po'ó.

Quelel lis müjí la p'a wa.

⁸ Level lojí na, lovin jaylacj la müjí. Nepénowa javelepj 'ona ca jaylacj la mijicj; newa ma nin lajay, lovin level lajay. Malala nin. Nun ma ca nin la müjí. Lovin quelel lis müjí ne'aj patjá. Nun p'iyá quelel lojí jinwá, ca quelel lis müjí yupj. Quelel la sojí na, t'üc' lojí pjü way Moisés tjijyü'tá. 'Ücj nin. ⁹ Dios Popel vele: “Najas niyom ma jamanun sejats'om tulucj. Najas nequem ma jil jis vayum tulucj jilal. Ma mü'ü'ná la p'a. Ma ca mpequem. Ma jyas nsem la p'a jatatj”, Dios Popel nin vele. Vele wa: “Quelel lis mijin ne'aj patjá. Jipj p'iyá quelel la 'ejay jinwá, ca quelel lis mijin yupj.” La p'a quelel lojí na, pjü way lojí Moisés tjijyü'tá. ¹⁰ La p'a quelel la sojí na, lovin ma malala lojí yupj jilal. Mpes ca jus nlayé la p'a quelel la sojí na, 'üsüs lojí pjü way Moisés tjevelá.

¹¹ Nun solejé leñ way nosis ncawajas ca. Mpes más 'ücj nun lojí quinam pjü way napj tepyac jin. Ma la müjí Dios ma jisas lajay jinwá. Nun tapatjaqué, tjijinaquetsja jinwá. Nujola tapalas ca nin la müjí napj tepyac jin. T'üc' way tepyonecj Jesucristo po'ó. Mpes ca nlaca gjuis la püt'üs Dios lal. Ts'ac' pülücj tepyala quinam, mpes más leñ way ca nlaca Dios nt'a quinam. ¹² Gente pasal malala lajay. Püste nt'a patja jinwá yupj. Más 'üsüs ca mpalas p'a jawas. Leñ way ca majawaques, Jesucristo jac' mpes. Mpes más 'ücj ma newa malala lijicj, püste nt'a patja lajay jinwá. Dios ts'uyupj jaw nt'a patja jinwá; yupj lajay Dios jos jin. Cupj Dios ts'uyupj, mpes más 'ücj jupj jos jin lijicj cupj. ¹³ Cupj jaw nt'a pyatjaquecj jinwá, mpes

más 'ücj pjü lijicj Dios jos jin. Po ma fiesta 'ata'a nun, nu lo müs mpes. Po ma fiesta 'ata'a, nun se maná mpes. Dios ma jisas jamanun sejats'om tulucj. Nequem nenem jil jis voyum tulucj jilal. Nin p'in quelel lajay. Ma la müjÍ yupj jinwá. Ma la tjowe'lé la p'a jilal. Po ma la tjajamanaqué nun.

¹⁴ Quina nun Jesucristo juts'a'á, jupj ne cupj qjuis Jepa Püné. Mpes nun polel lojí Dios jos jin. Yas nam nun ma jisastsja Jesucristo. Nun p'iyá jisastsja jin, nin p'in la tjüjÍ. Pasal malala la tjüjÍ. Ma la müjÍ niná quinam.

14

Ma tjowelé malala lajay nun sejatjampan Jesucristo mpes.

¹ Dios ts'uyupj nepénowa ma 'üsüs sin tji'yüsa custjay Jesucristo po'ó. Yupj quelel jil nun 'a nusí mulú nt'a. Mvelé 'ücj jiquil. Ma 'üsüs sin tji'yüsa custjay Jesucristo po'ó, mop'in ma la mve'lé yupj jilal nin japon mpes. ² Japon pis ma polel jalá. Nun lojá pjü, nun poné pjü 'ücj la las. ³ Pis ma jalá yupj. Mop'in ma mvelé yupj malala, pis ma jalá mpes. Nin p'iyá, najas yupj ma mvelecj nun malala, nun pjü lojá mpes. Nun 'üsüs Dios lal, jupj nin la nutjiji. ⁴ Dios jomozopan yupj. Dios yupj jis Jepa. Nun yupj jis jepapan tulucj. Más 'ücj nun ma welé ncu malala yupj. Dios ca mveles ncu malala yupj. T'üc' way ca Dios jos jin la mijicj yupj; qjuis Jepa Dios 'ücj polel jis capj p'ya'sa, ne nin.

⁵ Judiopan fiesta pülücj jatatj, 'a si mulú Dios mpes. Nun nepénowa judiopan; nin nujola 'ücj wa 'a nusí mulú Dios mpes, nin jawas witjacj p'iyá.

Nepénowa nun popa nujola 'ücj ts'ac' la talata 'a nu mulus Dios mpes. Manas 'ücj. Najas mponé tsjan mpes nujola niná. Nepénowa ma yola nun nujola jinwá. Ma tjowelé yupj malala. ⁶ Nepénowa javelepj más 'ücj 'a si mulú nin jawas judiopan 'a si mulú na. Yupj yola qjuis Jepa Jesucristo jos yupj ca nin la mijicj. Mpes nin jawas 'a si mulú jupj mpes. 'Üsüs nin. La p'a wa javelepj ts'ac' la talata na 'ücj 'a si mulú. Yupj yola 'üsüs niná qjuis Jepa Jesucristo lal. Mpes yupj 'a si mulú na, nin lajay wa qjuis Jepa Jesucristo mpes. 'Üsüs wa niná. Nepénowa javelepj pjü 'ücj la las. Wi'iñ Dios lal jalá mpes. Yupj yola yupj jalá qjuis Jepa Jesucristo jos jin. 'Üsüs nin. La p'a wa javelepj ma polel jis la las pjü. Wi'iñ wa Dios lal yupj jalá mpes. Yupj yola yupj jalá qjuis Jepa Jesucristo jos jin. 'Üsüs wa niná. ⁷ Pjü way cupj lijicj, cupj mpes p'in nin lijicj tulucj. Nca'lequecj ca cupj Dios tjevele nam. ⁸ Cupj nyucunucj na, cupj qjuis Jepa Jesucristo juts'a'á cupj. Tecya'lequecj na, newa jupj juts'a'á nsem cupj. Nyucunucj, nin p'iyá, tecya'lequecj na, nin p'iyá; mop'in jupj juts'a'á nsem cupj. ⁹ Cupj pjü Jesucristo juts'a'á. Nin mpes jupj tepe'e, nin mpes jas tjijyünsa, tüpü'ü niswá. Nin mpes Jepa Püné jupj tecya'liñ jilal, patja jilal 'ots'ipj.

¹⁰ Mpes malala nin nun malala welé Dios ts'uyupj po'ó yupj lajay mpes. Malala nun ma nujisas Dios ts'uyupj yupj p'a casá lajay mpes. Ma tjowelé ncu malala la tjajay la p'a. Dios nin mveles ca. P'a jawas pjü Dios wolap'a'a nlüjüñ ca. Jupj ca mveles ncu malala la tjajay. Nun ca wolap'a'a nlüjüqué wa. Nin ca mveles wa nun jilal. ¹¹ Dios

Popel vele:

“T'üc' way napj pü'üs, nin vele qjuis Jepa Dios.

Nin mpes pjü jis tic' ca jin müjünsünüri,
ca palá mpi'tjiñ yupj napj nawalap'a'á,
nin vele Dios.

Pjü way ca mvelecj Dios püné”,

Dios Popel nin vele. ¹² Mpes cupj pjü ca nlüjüquecj
Dios wolap'a'á, wola la veles cupj la tjijicj mpes.

Más 'ücj la p'a ma malala liji nun lojí mpes.

¹³ Mpes ma malala tjowelé niswá la p'a mpes.
Ma nin tjowelé yupj la tjajay mpes. Nujola t'as nun
p'iyá ca 'üsüs la müjí. Nepénowa malala lajay, la p'a
nin lajay mpes. 'In tjajama nun lojí mpes. Najas
gente ma malala lajay, nun lojí mpes. ¹⁴ Jesús
cupj qjuis Jepa Püné, jupj mpes pülücj nin tji'yüsa.
Mpes napj selé pjü 'ücj la las. Ve p'in jupj, pis p'in
jupj; malala tulucj jupj. Mop'in nepénowa nin yola
malala Dios lal pis jalá yupj. Mpes pis jalá na,
malala lajay; yupj yola yupj malala lajaytsja, newa
nin la tjajay. ¹⁵ Pis lojá nun ca nacj. Dios popa p'a
wa nujus nyuca ca nacj. Jola Dios ma jos pis lojá.
Mop'in lyaja wa jupj nun lojá mpes. Tjelyaja na
pasal jola jupj. Pasal jola jupj malala la tjiji, nun
la tjüjí jinwá la tjiji mpes. Mpes nun ma 'üsüs lojí
jupj lal, pis lojá na; ma quelel lojí jupj. Dios popa
niná ma ca jos nsem Jesucristo ca nacj, nun tjalajá
mpes. Mpes más 'ücj lovin ma nlajá pisis jupj nujus
nyuca na. Nujola t'as Jesucristo tepe'e jupj mpes
'ots'ipj. ¹⁶ Ca nacj la p'a javelepj nun lojí malala.
Nun nujola 'üsüs nin lojí. Mop'in ma nin la müjí
niswá. Mpes yupj ma ca mvelecj malala lojí. ¹⁷ Ma
nujola t'as pwisis ma polel lojá mpes. Ma nujola

t'as nun ma polel müsiqué mpes. Dios más 'üsüs liji nun mpes. Dios nu jyü'ta mpes 'üsüs lojí jupj jos jin. Jupj nu jyü'ta mpes nin p'iyá nujola, ne ma lo veelé nunwá. Mpes wa 'ücj nujisas. Niná pjü way lojí Dios Cjües nucopj p'ya'sa mpes. ¹⁸Dios ts'uyupj niná lajay na, t'üc' way tsji' lajay Jesucristo mpes. Dios pasal 'ücj jos yupj jilal. Gente la p'a 'üsüs ca mvelecj yupj po'ó.

¹⁹ Mpes gente javelepj na cupj malala lijicj, más 'ücj niná lovin ma lijicj niswá. Mpes ma ca la mve'lecj yupj. Nin p'iyá ca yola nsem. Yupj ca más 'üsüs cus ncoñcocj Jesucristo.

²⁰ Dios popa nujus nyuca lojá ca nacj, mpes nin p'iyá lyaja jupj. Jupj jola Dios ma jos niná lyaja, mpes t'üc' way malala la tjiji niná tjelyaja na. Malala pajal nin tepyala nun tjalajá mpes. Dios liji jupj popa 'üsüs nsem; nun la tjüj'í mpes malala la tjiji jupj. T'üc' way pjü 'ücj la las. Nin p'in la p'a malala nyuca jola na nun lojá mpes, malala niná lojá. ²¹ Ca nacj pis lojá, vino müsiqué. Dios popa pjaní ca nlajas wa ca nacj, nun tjalajá mpes. Vino ca mü'üm ca nacj, nun tjümüsiqué mpes. Mop'in jupj ca jola nsem malala la tjiji ca nacj. Mpes más 'ücj pis ma lojá, vino ma müsiqué. Ca nacj Dios popa pjaní ca nin la mijis, nun la tjüj'í jin p'iyá. Jupj ca malala nyuca jola nsem nin la tjiji mpes. Mpes más 'ücj ma lojí niná.

²² Nun welé nu lo las mpes, niná mvelé Dios lal la p'in. Ma ca mvelé niná p'a jilal. Ca nacj pjaní jola 'ücj pjü la las. Mpes nin lyaja. Ma jola malala la tjiji. 'Ücj jos jupj. ²³ P'a jola pis malala la las. Mpes pis tjelyaja na, malala la tjiji. Jupj pyona malala

Dios lal pis lyaja jupj, mpes malala la tjiji tjelyaja na. Nun nujola Dios jos ma nin lojí, ma nin la müjí quinam. Nun poné Dios jos ma nin lojí, mpes nin lojí na, malala lojí.

15

Nin la müjí la p'a jisas jin. Ma la tjüjí nujisas la p'in.

¹ Pülücj cupj nin pyonecj 'üsüs way pajal pülücj lijicj. Ma qjuiyola cupj lyajacj mpes. Ma qjuiyola wa la p'a casá. Dios ts'uyupj nepénowa ma yola cupj jinwá. Yupj ma lajay niná, más 'ücj cupj ma wa ca nin la mijicj qjuiyus januc na. Cupj quelel lijicj, más 'ücj ma nin lijicj. ² Más 'ücj la p'a ca 'ücj jisas nsem cupj qjuilal. Mpes yupj pjü más ca jisas nsem Jesucristo. Mpes 'üsüs ca jis mpalas. ³T'üc' way Jesucristo ma la tjiji jupj p'iyá jostsja jin. Dios Popel vele jupj tjevelá. Vele: “Gente malala tjowelepj jipj lal. Mpes malala wa tjowelepj napj lal”, Dios Popel nin vele. Mpes qjuisin 'yüsa gente malala tjowelepj Jesucristo lal, jupj Dios jos jin la tjiji mpes. ⁴Püna profetapan tapac Dios mpes, cupj qjuisin 'yüsa la qjuis tjajay mpes tapac yupj. Yupj tapac, Dios Popel jupj. Niná tapac mpes jus nlayecj Dios pajal 'üsüs liji cupj mpes. Nin mpes ma pajal lecj jeyacj. Malala pyala na, newa lijicj Dios jos jin. Dios mpes tapac mpes, cupj selecj 'üsüs ca qjuis mpalas.

⁵ Dios qjuis capj p'ya'sa newa 'üsüs lijicj malala qjuesé palá na. Dios qjuis capj p'ya'sa mpes jus nlayecj jupj 'üsüs liji cupj mpes. Ma pajal lecj jeyacj. Najas jupj ca nucopj mp'a'sas nun pjü

way lovin nin p'iyá ca nujola nsem nunwá. Niná Jesucristo gjuisín tji'yüsa la tjiji jupj jos nin lijicj.
⁶ Nin p'iyá nujola na, nun pjü 'a mulú 'üsüs ca mvelé Dios po'ó. Jupj Jesucristo Popay. Jesucristo cupj gjuis Jepa Püné.

Judiopan tulucj sin 'yüsa wa Dios tjevelá.

⁷ Jesucristo tjüwüi'i cupj gjuilal. Nin p'iyá, najas nun mwi'iqué ca Dios ts'uyupj pjü way jilal, jiquil na nun 'a nusí mulú nt'a. Mpes gente ca 'üsüs mvelecj Dios po'ó. ⁸ Cristo tjac' nosis nt'a, judiopan jis capj lo p'acj. Dios jostsja yupj ca jus nlayecj jupj nin liji jupj tjevele jin. Püna jupj tjevele judiopan mwalá jilal nin la mijis ca. ⁹ Cristo tjac' 'üsüs la mijis wa judiopan tulucj jilal. Dios jostsja yupj 'üsüs mvelecj jupj po'ó. Dios Popel vele:

“Napj ca mvelé judiopan tulucj jilal
 pasal püné way jipj.

Nejets'es ca jipj mpes.”

Dios Popel nin vele. ¹⁰ Vele wa:

“Judiopan tulucj, lowa nun

Dios gente 'a si mulú nt'a, judiopan yupj.

'Ücj nujisas t'as pjü way nun yupj jis lal.”

¹¹ Dios Popel vele wa:

“Najas judiopan tulucj pjü way 'üsüs mvelecj gjuis
 Jepa Dios po'ó.

Najas yupj pjü nejets'eñ jupj 'üsüs.”

¹² Isaías tepyaca:

“Isaí ts'uyupj popa p'iyá püs naya tapatja,
 pülücj tepyala.

Yupj ts'uyupj popa p'iyá püs naya mpatjam, pülücj
 nsem yupj.

Yupj sin popa pjaní ca müjü'tüs judiopan tulucj,

nin ca mpalas Dios ca la mijis.
 Jupj mpes yupj ca jus nlayecj
 pajal 'üsüs ca jis mpalas”,
 Isaías nin tepyaca.

¹³ T'üc' way 'üsüs ca jis mpalas Dios ts'uyupj. Dios jis capj p'ya'sa ca jus nlayecj niná. Najas Dios ca nucopj mp'a'sas ne nun pasal 'ücj nujisas nsem. Najas jupj ca nucopj mp'a'sas, mpes nin p'iyá nujola nsem. Najas ma la mve'lé ca nunwá. Najas ca nin nsem nun jilal jupj tjevele toponé mpes. Nun pasal ca jus nlayé 'üsüs nu mpalas. 'Ücj ca jus nlayé niná, Dios Cjües püné mpes.

¹⁴ Natjampan, napj selé nun pasal 'üsüs way lojí. Napj selé pasal 'üsüs nusin tji'yüsa Dios po'ó, Jesucristo po'ó 'ots'ipj. Napj selé 'ücj sin 'yüsa lojí nunwá. ¹⁵ Najas nujola mpalas napj tepyac mpes, nin mpes pyac quinam nun mpes. Más 'ücj niná nujola nsem niswá, mpes ma lecj tjejá tepyac niná nun mpes. Dios jos napj nin velé la p'a jilal jupj mpes. Pasal 'üsüs way la tjiji jupj napj lal. ¹⁶ Jupj nin tjejyama tsji' lejay Jesucristo mpes judiopan tulucj nt'a. Jupj jos 'üsüs se palá wa judiopan tulucj jilal. Napj jis wala velé pasal 'üsüs nin tepyala Dios mpes. Napj sacerdote jinwá lejay yupj mpes. Napj lejay mpes, Dios 'ücj jos pyala judiopan tulucj jilal. Yupj Dios juts'a'á se palá, jupj Cjües nin liji.

¹⁷ Napj se coñ Jesucristo, mpes pasal 'ücj najas lejay niná Dios mpes. ¹⁸ Jesucristo ncapj tjep'ya'sa 'ücj lejay Dios jos jin judiopan tulucj nt'a. Mpes judiopan tulucj po jisas quinam Dios tjevelá. Napj niná ca mvelé p'in, la p'a casá ma ca mvelé. Judiopan tulucj jisas Dios tjevelá napj tjevelé mpes,

napj la tjejay mpes 'ots'ipj. ¹⁹ Napj pajal 'üsüs la tjejay yupj nt'a, yom p'in ma polel liji jinwá. 'Üsüs polel lejaysja Dios Cjües la tjiji; pasal püné way jupj. Yupj pasal yólatsja tjunuc mpes. Mpes quina po jisas Dios tjevelá. Napj tjum Jerusalén mpe Ilírico nt'a, ne'aj jun ta'á judiopan tulucj jis walap'a'a tjevelé pasal 'üsüs tepyala Cristo mpes. ²⁰ Yupj jis walap'a'a lovin quelel veletsja pasal 'üsüs tepyala Cristo mpes. La p'a wa tjowelepj wa Jesucristo po'ó. Ma quelel jum yupj tjowelepj nt'a. P'a nt'a quelel jum. Jesucristo po'o ma sin tji'yüsa nt'a, yupj jilal quelel velé napj. ²¹ Dios Popel vele: “Gente pülücj lovin ma tjepjyacañ jupj po'ó.

Yupj ca mpjacañ.

Lovin ma tjepjyacañ ca sin mü'üsüs jupj po'ó.”
Dios Popel nin vele.

Pablo quelel jámatsja Roma nt'a, pülücj patja nt'a.

²² Napj pasal la pülücj tjeveletsja pülücj jilal Dios tjevelá Jesucristo po'ó. Mpes ma polel tjum nun nt'a. ²³ Quina tecyawaja la veles qui'á. Año pülücj mpes po quelel nujus nyuctsja napj. ²⁴ Mpes España nt'a jum na, nun nt'a quelel jum nujus la nuc. Mpü'üs ca nun jilal mes nepénowa. Locopyaya ca mis España nt'a. Napj najas no 'oyá, mpes 'ücj polel mis España nt'a.

²⁵ Mop'in ma polel jum nun nt'a custjay. Quina napj ca mis Jerusalén nt'a, Dios ts'uyupj jilal la 'ayas ne'aj. ²⁶ Jerusalén po'ó Dios ts'uyupj nepénowa jis t'emel cjuwá yupj. Dios ts'uyupj Macedonia po'ó t'emel tja'ayapj yupj mpes. Acaya po'o patja nin p'iyá la tjajay. Po quelel ja'ayaptsja. Mpes yupj tja'ayapj, napj jet' Jerusalén po'ó la

'ayas. ²⁷ T'üc' way po quelel ja'ayaptsja yupj mpes. Dios mwalá way tjevele judiopan jilal Jerusalén po'ó. P'a jawas judiopan tulucj sin tji'yüsa wa Dios tjevelá, mpes 'üsüs jis tepyala wa. Mpes 'ücj judiopan tulucj 'üsüs lajay judiopan jilal. Mpes yupj quelel se 'ayaptsja judiopan mpes Jerusalén po'ó. ²⁸ Quina jum Jerusalén nt'a, niná jis ma'ayá. Niná tje'yá na, mis España nt'a. Mis wa ca nun nt'a. ²⁹ 'A mulú jyatjaquec na, napj selé Jesucristo ca pajal 'üsüs la mijis cupj mpes.

³⁰ Natjampan, nun pjü witjacj po jisas wa qjuis Jepa Jesucristo, napj jinwá. Nun quelel lojí nunwá, Dios Cjües nin liji. Mpes po najas la pülücj welé Dios lal napj mpes. Nin lojí na, pajal ncapj p'o'sá. ³¹ Judiopan pülücj ne'aj patja Judea po'ó, ma japon Dios tjevelá. Najas yupj ma malala la najay. Mpes najas nun nin welé Dios lal napj mpes. Najas Dios ts'uyupj Jerusalén po'o patja nt'anquec napj jis ma'ayá. ³² Mpes nun nt'a tjum na, ca 'ücj najas nsem. 'A mulú pajal 'ücj qjuisas mpalas Dios mpes. Tsjay 'ücj najas nsem. Dios jos, t'üc' way 'ücj mis nun nt'a. Ma jos, ma jum. Pasal quelel jum.

³³ Ma nujola nsem pjü mpes, Dios nin liji. Najas Dios lovin nu jyama nun. Amén.

16

Pablo süs wa liji pülücj jilal Roma po'ó.

¹ Febe Dios popa wa jupj. Jupj pasal jis capj p'ya'sa Dios ts'uyupj Cencrea po'ó. Pasal tsji' liji Dios mpes ne'aj. Pasal 'üsüs way jupj. ² Mpes nun nt'a jama na, najas mvelé 'ücj pü'u ne'aj. Jupj se coñca wa qjuis Jepa Jesucristo. Dios popa campa

jac' na, más 'ücj Dios ts'uyupj wi'irñ jupj jac' na. Mpes po tjüwüi'iqué Febe jama na nun nt'a. Tja'ayá jupj jos; jupj pasal jis capj tjep'ya'sa la p'a pülücj. Ncapj tjep'ya'sa wa jupj.

³ Süs wa la müjí Priscila lal, Aquila lal nin wa. Pasal tsji' la tjajay napj lal Jesucristo mpes. Newa tsji' lajay Jesucristo mpes. ⁴ La p'a quelel na 'ünantsja na, ncapj tjap'acj yupj. Ma yólatsja malala jis mpalas ca nacj. Napj wüi'is yupj mpes. Jun ta'á judiopan tulucj pülücj Dios ts'uyupj wa yupj quinam. 'A si mulú yupj. Yupj wi'irñ wa Priscila lal, Aquila lal wa, yupj la tjajay mpes.

⁵ Süs wa la müjí Dios ts'uyupj yupj jis wa nt'a 'a si mulú witjacj.

Süs wa la müjí Epeneto lal. Napj pasal quelel lejay jupj. Quina pülücj jisas Cristo Asia po'ó. Ne'aj Epeneto mwalá way jostsja jupj.

⁶ Süs wa la müjí María lal. Pasal yümücj tsji' la tjíjitsja Dios mpes nun nt'a.

⁷ Süs wa la müjí Andrónico lal, Junías lal wa. Yupj judiopan napj jinwá. Cawilta mo'o tjatja napj lal. Apostolpan salejepj yupj pasal 'üsüs way. Napj se coñ Cristo, mop'in yupj mwalá way sa coñtsja jupj napj lal.

⁸ Süs wa la müjí Amplias lal. Quelel lejay jupj. Jupj se coñca wa gjuis Jepa Jesucristo.

⁹ Süs wa la müjí Urbano lal. Tsji' liji wa Cristo mpes. Süs wa la müjí Estaquis lal. Quelel lejay jupj.

¹⁰ Süs wa la müjí Apeles lal. Jupj la tjiji mpes, selecj t'üc' way jupj se coñca Cristo. Süs wa la müjí Aristóbulo ts'uyupj jis lal.

11 Sūs wa la müjǐ wa Herodión lal. Judío jupj napj jinwá. Dios ts'uyupj nepénowa patja wa Narciso wo nt'a. Sūs wa la müjǐ yupj jilal.

12 Sūs wa la müjǐ Trifena lal, Trifosa lal 'ots'ipj. Lovin tsji' lajay qjuis Jepa Jesucristo mpes.

Sūs wa la müjǐ wa Pérsida lal. Dios ts'uyupj pasal quelel lajay jupj. Pasal yümücj tsji' la tjiji qjuis Jepa Jesucristo mpes.

13 Sūs wa la müjǐ Rufo lal. Jupj pasal 'üsüs liji qjuis Jepa Jesucristo jos jin. Sūs wa la müjǐ jupj jamay. Jupj ts'uyupj quelel liji jinwá, nin p'iyá la tjiji jupj napj mpes.

14 Sūs wa la müjǐ Asíncrito lal, Flegonte lal wa. Sūs wa la müjǐ Hermes lal, Patrobos lal wa, Hermas lal wa. Dios ts'uyupj 'a si mulú yupj nt'a. Sūs wa la müjǐ yupj jilal.

15 Sūs wa la müjǐ wa Filólogo lal, Julia lal wa. Sūs wa la müjǐ Nereo lal, jupj to'o lal wa. Sūs wa la müjǐ Olimpas lal. Dios ts'uyupj 'a si mulú yupj nt'a. Sūs wa la müjǐ yupj jilal.

16 La nüjüsüqué na nun popé, la tjalapaná nunwá. 'Ücj nujisas t'as nujus tjunucú nusin popé. Dios ts'uyupj pjü way qui'á sūs wa la tjajay.

17 Nun t'üc' way nusin tji'yüsa. Quina nepénowa ne'aj p'a casá sin 'yüsa lajay. Gente la velel yupj javelepj mpes. Dios ts'uyupj nepénowa ma jisas Jesucristo quinam, yupj sin 'yüsa lajay mpes. Natjampan, najas nun jus nlayé pjacj sin 'yüsa lajay niná. Ma jis capj ncoñcó. 18 Yupj ma tsji' lajay Cristo mpes, jupj cupj qjuis Jepa Püné. Yupj lajay yupj p'iyá jisas jin p'in. Jisas la p'a yola yupj t'üc' way javelepj. Mpes yupj lovin 'üsüs javelepj pülücj

jilal. Mpes niná po japon yupj javelepj. Niná leñ way japon la p'a javelepj jin. Ma jus nlay la tsuwil yupj.

¹⁹ Pjü sin tji'yüsa nun pasal 'üsüs lojí Jesucristo jos jin. Mpes tsjay 'ücj najas nun mpes. Najas nun jus nlayé más 'ücj 'üsüs lojí lovin. Najas lovin ma lojí malala. ²⁰ Satanás malala quelel liji nun jilal. Mop'in leñ way ma ca polel la mijis niná. Dios ca la mijis ca malala mpalas Satanás. Nun más püné nsem jupj lal. Dios la qjuis mijis ne ma ca qjuiyola nsem pjü mpes.

Najas Jesucristo lovin 'üsüs la numijis. Jupj cupj qjuis Jepa Püné.

²¹ Timoteo süs wa la tjiji. Pasal tsji' la tjiji napj lal Jesucristo mpes. Lucio süs wa la tjiji, Jasón 'ots'ipj, Sosípater 'ots'ipj. Judiopan yupj napj jinwá. ²² Tercio pyaca papel niná napj velé mpes. Süs wa la tjiji jupj. Dios popa wa jupj.

²³ Gayo süs wa la tjiji. Jupj lal pü'üs quinam. Dios ts'uyupj qui'á 'a si mulú jupj wo nt'a. Erasto süs wa la tjiji. Jupj t'emel jyama qui'á pülücj patja nt'a. Cuarto süs wa la tjiji. Jupj cupj qjuis catjam wa Jesucristo mpes. ²⁴ Najas Jesucristo 'üsüs la mijis nun pjü jilal. Jupj cupj qjuis Jepa Püné. Amén.

Pablo teczyawaja tepyaca.

²⁵ Dios 'ücj liji nun lovin ca nin la müjí jupj jos jin. Nun jis walap'a'a tjevelé tsjan niná pajal 'üsüs jis tepyala gente jis lal Jesucristo la tjiji mpes. Nin mpes solejé 'onin ne ca nin la müjí Dios jos jin. Quina Dios qjuisin tji'yüsa la qjuis tjiji tsjan niná jupj lijá. Niná ma sin tji'yüsa lis tjiji püna tapatjá.

²⁶ Quina Dios sin tji'yüsa lis tjiji gente jis lal nin liji

jupj Jesucristo mpes. Niná profetapan nin tapac wa. Yupj tapac, Dios Popel jupj. Nin tapac gente jun ta'á patja 'ücj jis la pon Jesucristo lal. 'Ücj wa nin lajay jupj jos jin. T'üc' way Dios lovin ma mpa'is ca. ²⁷ Najas cupj lovin pasal 'üsüs mvelecj Dios po'ó. Nin najas Jesucristo la gjuis tjiji mpes. Dios p'in selé pjü way. Amén.

**Dios Tjevele Jupj 'Üsüs La Qjuisiji Jesucristo
Mpes
New Testament in Tol (HO:jic:Tol)**

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tol

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tol [jic], Honduras

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tol

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

862f7b53-73e6-5bbc-ac1d-63d3b228d0fb